

Eredeti Jatekszin Kiadja a magyar todos tarsasag. (Original-Schaubühne.) hung. 9. Rozsa. Vigjatek 3 felv. (Rohr. Lustspiel in 3 Aufz.) hung.

Egyet. ny.
Buda 1840

Signatur: 55706-A.9
Barcode: +Z167487809
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ167487809>
Umfang: Bild 1 - 146

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KÖN. HOF.

BIBLIOTHEK

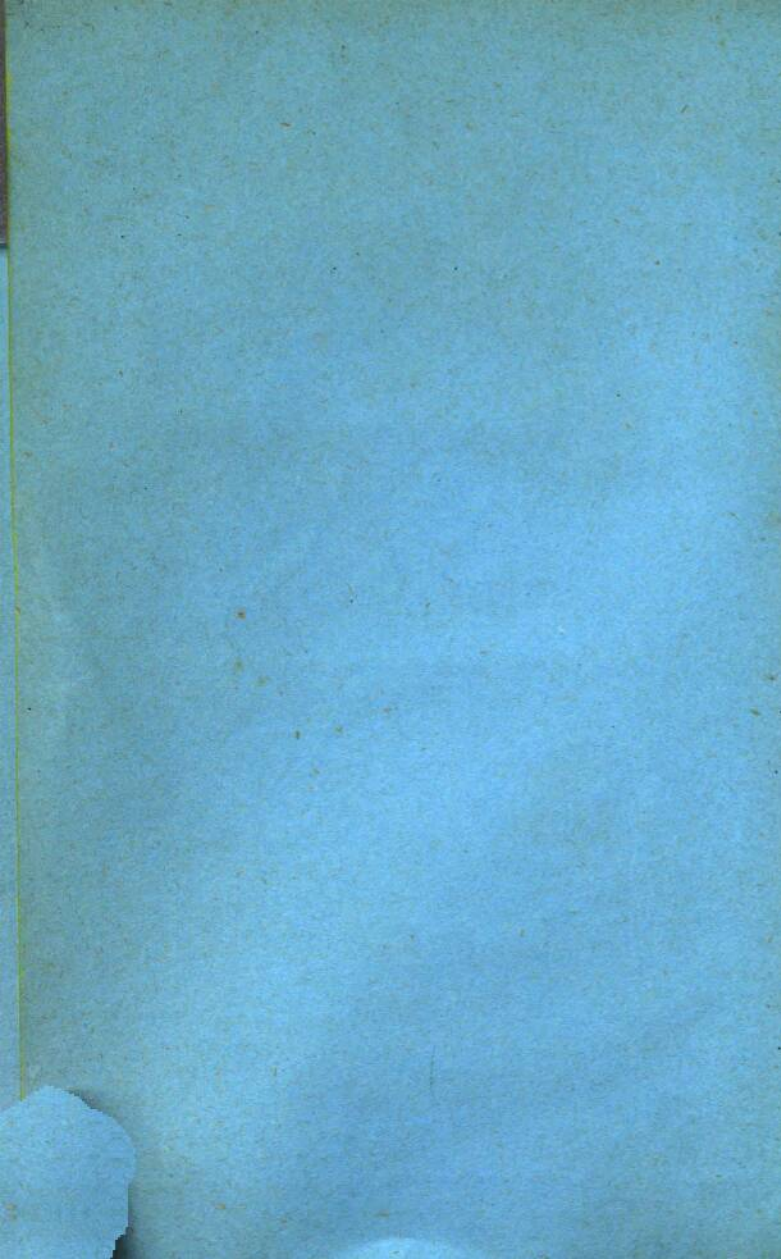
55.706-A

Alt-

3. Qo 262.

55706-A.

43. Dv. 262 1

EREDETI JÁTÉKSZÍN.

KIADJA

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG.

KILENCZEDIK KÖTET.

R Ó Z S A,

a m. t. társaságtól 1840ben első pályadíjt nyert
vigjáték.

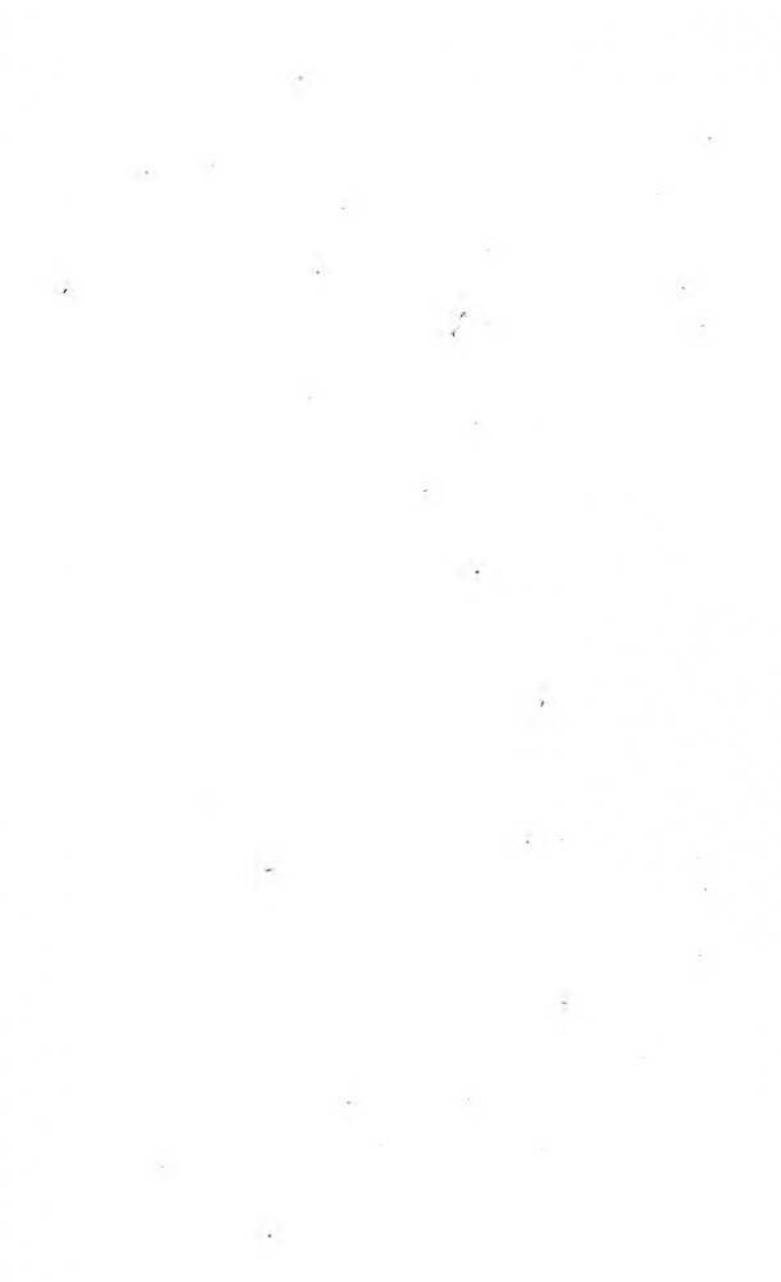

BUDÁN,

A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.

1840.

9

RÓZSA.

VÍGJÁTÉK

HÁROM FELVONÁSBAN.

IRTA

SZIGLIGETI EDVÁRD.

Toldi nem hall már,
Harcok gondolatja
Mert fejében jár....
Vörösmarty.

BUDÁN,

A MAGYAR KIR. EGYETEM BETŰIVEL.

1840.

SZEMÉLYEK.

RÓZSA, özvegy.

ILON   }
ÁGNES   } barátnéi.

ORSZÁG.

CSUPOR.

TOLDI MIKLÓS.

BÁBEL, kóbor lovag.

NAGY ENDRE, Toldi kísértője.

ANTONIO, Bábel apródja.

DEZSŐ, Rózsa apródja.

Hírnök.

Magyar fogadósné.

Vendégek.

ELSŐ FELVONÁS.

Mellékterem. Középen nagy függönyök rejtik a tánc-
termet, hounan zene hangzik. Ülő helyek. Néhány asz-
tal mellett kockáznak. Vendégek jönnek mennek. Ap-
ródok csemegével és borral szolgálnak. Kevés szünet
után a táncteremből taps és 'éljen' szó hallik.

KOCKÁZÓK.

Mi ez? mi ez?

1. KOCKÁZÓ felugrik s a középfüggönyt fél-
revonja. Ország gazdasszonyunkkal táncol.

2. KOCKÁZÓ felugrik. A szép özvegygyel?

3. KOCKÁZÓ felugrik. Kóroginével?

1. KOCKÁZÓ. Igen. A többi táncos párok
félrevonulnak; csak ők járnak ketten.

2. KOCKÁZÓ. Így bújnak el a csillagok, mi-
dön a nap jó fel.

1. KOCKÁZÓ. Nézd: a nők szeme mind Or-
szágon s a férfiaké mind Kóroginén függ.

2. KOCKÁZÓ. Lelkemre, ma szebb pár nem is lejtett még!

1. KOCKÁZÓ. Annyi méltóság annyi könnyűséggel párosulva csak Ország sajátja.

3. KOCKÁZÓ. S mit szólnak Kóroginéről? Ha Kóroginé táncol, felejem lábait; Kóroginének minden tagja lejt. Ha süket volnék, szeméből kihallanám a zenét: mert sír, örül, mereng az és kacérkodik a zene változó hullámival.

2. KOCKÁZÓ. Jól mondd; s a legnehezebb szív is kénytelen vele ugrándozni.

1. KOCKÁZÓ. Nézd, mi kecscesl nyújtja kezét Orzágnak!

3. KOCKÁZÓ. Nem sokára tán oltár előtt fogja.

1. KOCKÁZÓ. De bajosan boldogul vele Ország; jobban megforgatja ő Országot, mint Ország őt a táncban.

2. KOCKÁZÓ. Jól mondd; a milly szelíd galamb, épen olly okos kígyócska e nő; nem mérges, de szinte tarka, és szüntelen más alakká gyűrűzik.

1. KOCKÁZÓ. Most kebléhez öleli Ország... Ah, mint irigylem sorsát!

3. KOCKÁZÓ. Bizony mondom, egymás keblén felejtik magokat.

1. KOCKÁZÓ. Hadd felejtsék; a szép özvegy Ország hő keblén hadd olvaszsza fel szívét,

melly a Kórogién jéggé fagyott. A táncteremben ismét taps és éljen szó.

2. KOCKÁZÓ. Vége a táncnak. Játszunk-e még?

1. KOCKÁZÓ. Nem bánom.

3. KOCKÁZÓ. Én sem. Leülnek, kockáznak.

RÓZSA, ÁGNES, ILON jönnek a táncteremből.

ÁGNES. Rózsám, meg ne hülj; nagyon felfehvültél.

RÓZSA. Tedd csak szívemre jobbodat; mint dobog.

ILON. A táncról vagy táncostól?

RÓZSA. Tudja isten! A harang zúg; meghúzták, vagy a szél játszik vele, magam sem tudom... Homlokom izzadt.... Add kendődet.... az enyém elveszett.

ÁGNES. Elejtéd, csintalan! — alkalmasint Ország számára. Kendőt nyujt.

RÓZSA. Ha ő találta meg, mért nem hozza vissza?

ILON. A kendőt visszahozza: de tán egyebet is elvesztél, mit aligha visszahozand.

RÓZSA. Szívemet, gondolod?

ILON. Te mondád, nem én.

TÁNCOS jő.

TÁNCOS Rózsához. Kérlek egy táncra!

RÓZSA. Bocsánat, édes Bodó! fáradt vagyok; később.

TÁNCOS. A mint parancsolod. El.

RÓZSA. Ma többé nincs kedvem táncolni.

ILON. Mért is vizezné az italát, ki már szerelemittas?

RÓZSA. Hogy el ne koptassatok elménységtek köszörűje alatt, kivallom, de csak nektek, és titokban, hogy —

ÁGNES. Hogy?

RÓZSA ságya. Hogy Országot szeretem!

ILON. Tudassuk vele?

RÓZSA. Mentsen isten!

ÁGNES. Valami néma jellel?

RÓZSA. Sehoggy! Zörgessen ő, hogy megnyittassék:

ORSZÁG jő.

ORSZÁG. Szép táncosném, mindenütt kereslek. Hogy minljárt nem találak, ne csodáld, mert a szerelem vak. Kendődet elejtéd, én találtam meg.

RÓZSA. Csodálom, hogy szerelmedben vakon is megláttad.

ORSZÁG. S most nem tudom, visszaadjam-e, vagy bekössem vele sebemet?

RÓZSA. Sebedet? Ki sebzé meg Országot, a jeles bajvivót?

ORSZÁG. Szemeid — szívemig hatottak!

RÓZSA. Úgy legalább szemeim nem szerelem-vakok, mint a tiéid, mert szivedig láttak.

ORSZÁG. Vajha látnák a benne égő lángot!

RÓZSA. Látják, hogy mondókáid nem onnan erednek.

ORSZÁG. Ha nyelvem rosz tolmács, inkább hallgatok és érzek.

RÓZSA. Néma gyermeknek anyja sem érti szavát.

ORSZÁG. Így, ha szólok is, ha hallgatok is, baj.

RÓZSA. Szólj, de a szót ne keresd; tiszta arc nem szorult mázra.

ORSZÁG. Tehát egyszerűen szólva: váltsa meg kendődet csókod, vagy felejtse nálam örök emlékül.

RÓZSA. Kendőmet? — Nem vesztém el.

ORSZÁG. De igen; im itt van. Mutatja.

RÓZSA. Ez nem enyém.

ORSZÁG. Mért tagadod? te ejtéd el.

RÓZSA. Ha mondom, nem; kendőm im kezembem van.

ÁGNES. Ne hidd, Ország; tőlem kölcsönzé.

RÓZSA. Ágnes! csak nem hazudtolsz meg?
— Azonban, Ország, minthogy a kendőnek nem akad gazdája, a találót illeti.

ORSZÁG ajkához nyomja. Köszönöm! velem száll sírba!

RÓZSA. Használd élve.

ORSZÁG. Ha értted halok, szívem vérét felitatni.

RÓZSA. Oh istenem, minden szava seb, vér és halál! — Ország, ez mind nem a szív szózata.

ORSZÁG. Mondám, ne ítélj szavam után. A szó egyszerűbb, vagy cifrább ruhája a gondolatnak és érzetnek, s melyik szerelmes nem piperézné magát, melyik nem szavait?

RÓZSA. A szerelem tegye költővé a szerelmezt, de ne hazuggá.

ORSZÁG. Hogy tovább ne találgasd, feltárom előtted egész lelkemet. Asszonyom, becsület és szerelem lovagi jelszavam. Becsületem acélszirt, kemény, mogorva és rendithetlen. Szerelmem e szirtet tenger gyanánt övezi; s e tenger hol viharban zúg, hol szellővel játszik, hol síma üveg gyanánt a csillagos eget tükrözi, hol a partról virágokat szakaszt és lebegtet hajjain; de bár mi

változó felszine, mélysége és nagysága örökké ugyanaz.

RÓZSA. Ország, ha szerelmed tenger, nem bocsátom rá éltem csónakát, mert félek örvényitől, félek viharától; meg sem kóstolom, mert keserű a tenger vize; gyöngyei után sem búvárokodom, mert sírom lehetne. Régi példaszó: Kerüld a tengert és asszonyt! Osztózzunk e példaszón: te kerüld az asszonyt, s én kerüljem a tengert. Hanem, ha szerelmed a becsület szirtjébe vésett szó, magam leszek körülte tenger —

ORSZÁG. Hogy habjaid csókolják?

RÓZSA. Nem, hanem hogy fővénynyel behordván, olvashatlanná tegyem. Félre. Milly bohók vagyunk mi nők: gyötörjük kedvesinket, a nélkül hogy tudnók, miért!

CSUPOR egy csapat férfi vendéggel a táncteremből jö.

CSUPOR kezében billikom. Egy szóra, piros Pünkösdi éjszakán!... Piros Pünkösdi napján.... Kérlek ne kacagjatok. Igaz, verseim majd úgy rimzenek, mint a koldús nyikorgó tőngelye siralmas énekével; de ha szép nőt ruttá nem tesznek rongyos ruhák, verseim sem ártanak a jó értelemnek. Tehát:

Piros Pünkösdi napján nyílt meg e rózsza,
Keresztségi neve azért leve Rózsza.
Szárak kórót kapá gyámul e bájrózsza,
Azért házasa neve lón Kórogi Rózsza.
S mivel országunkban ő ma legszebb rózsza,
Azért igaz neve legyen Ország Rózsza!

MIND. Éljen!

ORSZÁG kezét nyújt Csapornak. Éltessen isten,
bátya, téged is!

CSUPOR. Azoknak, kik tán nem érték a vers
tartalmát, megmagyarázom: Rózsát és Országot
akarnám összerimzeni.

RÓZSA. A két utolsó vers rosszúl rimzett; a
rím özvegy volt, magam is az maradok.

ORSZÁG. Értem kegyetlen!.... De Ország
vég szava ez: — billikomot emel —

Éljen soká e legszebb rózsaszál,
Bár rajta minden bájoló levél
Három tövis véd, s bár fulánkjai
Rég összevérzék e szegény kebel?
Ég, tőled kérek én boszúállást!
Csak úgy bocsásd meg a sebző bűnét,
Ha rám hullatja minden levelét,
És a piros vért e piros palást
Födözve, csalja meg napod szemét!

MIND. Éljen!

RÓZSA. Ismét seb és vér; jó, hogy a halál

elmaradt; hideg bók pirosra füstve ; nem szív imája, égbe nem hallik: de hogy átkod se fogjon meg, így imádkozom el: És jöjjön el Országod!

ORSZÁG. Reményljek?

RÓZSA. — Legyen meg akaratod!

ORSZÁG. Szeretsz?

RÓZSA. — És ne vigy kísértetbe!

ORSZÁG. Oh, hogy értsem?

RÓZSA. Hogy nem adnám országért, ha Ország enyém volna.

ORSZÁG. Tiéd halálig!

RÓZSA. Nem jól értesz: ország alatt Magyarországot értem.

ORSZÁG. Így nincs remény?

RÓZSA. Van; mert magyar Ország alatt téged gondollak; vagy, nem vagy-e te magyar, Ország?

ORSZÁG. Tehát enyém vagy?

RÓZSA. Nem, Ország; hanem meghódolt Országom te vagy, s én mint királynéd parancsolom: szót se többé erről!

ORSZÁG. Nem! illy zsarnok királynét egy Ország sem ismert! Királyném, tartozol meghallgatni Országodat.

RÓZSA. Jogommal élek, s feloszlatom ezen országos ülést. — Kedves vendégim, a zene szól és táncra hívogat; ne hagyjátok hiában elhang-

zani. A kockazörgést kedvelők üljenek vissza játzó asztalhoz. Az asszonygyűlölők csokolódnak újra serleggel. Menjen mindenki, hová szive vonja.

CSUPOR. Azt ne mondd, húgom, mert úgy mindnyájan körödben maradunk.

RÓZSA. Azt sem bánom. Játszszunk tehát. Kik szeretnek nőkkel játszani, játékbán kútba esni, s kútba esve csokolódni, azok táborozzanak körültem. Félre. Kendőmet vissza kell váltanom!

CSUPOR. De így összébb vonom a függönyt; különben, fogadom, üres marad a táncterem; csokolódni magunk is sokan vagyunk.

RÓZSA. Csupor bátya, igazat szölsz. Hagyjunk fel a játékkal, nehogy a táncon csorbát ejtsünk. Félre. Országért ennyit még sem csokolok.

CSUPOR. De kérlek, én nem azt mondtam hogy ne játszszunk —

RÓZSA. Különben is csak hárman vagyunk nők, hamar ránk kerülne a csók sorja. Vetély sem volna köztünk, mert mind hárman igaz barátrnék vagyunk; pedig játéki csóknak csak vetély ad érdemet, máskép pusztá kénytelenség. Csevegjünk inkább.

ÁGNES. Vagy szóljuk a roszt világot.

ILON. Fulánkunk ne kiméljen senkit.

RÓZSA. De törre se váljék, jó hír-nevet sértővé.

CSUPOR. De el se tompítsd hegyét. Karcoldjon, hol kell, a jót ne bántsa; a méhnek méze és fulánkja van. Szünet, senki sem szól.

RÓZSA. Tehát senki sem kezdi meg? — Furcsa! Készülünk, s midőn dologra kerül, hallgatunk. A barna felhő villámol, dörög, föld alá hajt mindent: pedig eső helyett csak a napot takarja. — Csupor bátya, te is hallgatsz? — Beszélj valamit Toldi Miklósról. Hallók ezerszer hős kalandjait; de te csínosan ki tudod foldani; te az ő köpenyből új dolmányt készítsz. A s astollat, A cseh lovagot, vagy az Ország címe-rét; beszélj egyet annyi sok közül.

CSUPOR. Hagyjuk nyugodni a nagy bajnokot! Új üstökös tűnt fel hazánk egén, Toldi Miklós ellentétele. Lovag, de csupa hizelgésből a nőnem iránt, nyelvvel harcol kard helyett. Őt a nyolcadik napon valami kontár szellem gyúrta össze a teremtés forgácsiból; valódi Babel tornya, ezer ajkú néptől félépítésben hagyva; apja illőbb nevet nem is hagyhata rá —

ANTONIO, DEZSŐ jönnek.

DEZSŐ. Im, ez itt a nagyságos asszony.

ANTONIO. Nagyságos asszony, uram Bábel lovag kér engedelmet udvarolhatni.

CSUPOR. Farkast emlegettünk —

RÓZSA. Ő az? —

CSUPOR. Ő az testestül; lelkestül, nem mondhatom, mert lelke nincs.

RÓZSA. Hivatlan vendég. Dezső, vezesd Bábel lovagot a táncterembe.

DEZSŐ, ANTONIO el.

RÓZSA. Folytasd, Csupor bátya, eleje nem rossz.

CSUPOR. De nem is jó, sem eleje, sem vége. Ne mondjatok rágalmazónak, mert igaz mondás nem emberszólás. — Hogy rövid legyek az ismertetésben, csak utolsó kalandját említem. — Minap Komáromnál két bajnokot láték komba szállni, egy magyart s egy nem magyart. A magyar bajnok háttal állt felém, arcát nem láttam, így nevét sem tudhatom; a nem magyar szemközt, ráismerék, Bábel lovag volt. Kompunk a Duna közepére ért. Bábel azóta szüntelen csevegett, de sem a magyar lovag, sem a kormányos nem figyelt rá, e szerint beszédét én sem tudhatom. De im fülelni kezd a kormányos, mert a magyar lovag illy kérdést tesz: „S ismered, lovag, Komándinét?” „Hogy ne ismerném!” felel

Bábel : „Komándiné! oh Lucrétia, ki szarvakat raksz hős Komándinak! Ha tudná Komándi, hogy most hitveséhez férj helyett kedvest röpit e komp, tudom, megtépné szakállát!“ — A magyar lovag úgy látszott szakálla felé nyúlt, s fojtott méreggel tévé a második kérdést: „S ki az, ki koronát rak hős Komándi fejére?, — „Én!“ felelt mosolygva Bábel. Egyebet is szólt, de a szél elkapá, s bár mint tapasztám fülemhez markomat, egy szót sem értheték belőle; de kevés jót mondhatott Komándinéről, mert a kormányos is megsokalta. Azonban a komp pályát végze, a két lovag partra ugrott, s a dolog azonnal kifejlett; mert a magyar lovag, torkon ragadva Bábelt, így kiáltott: „Cenk! előtted Komándi áll, kinek még nem viszket homloka! Hazug rágalmazó, vonj kardot, élet-halálra!“

RÓZSA. Tehát a férj előtt rágalmazá nőjét.

ORSZÁG. Vítak?

CSUPOR. Így nem ismered Bábelt. Ha a nyúl oroszlánnal fog küzdeni, Bábel is megvív. Szokása szerint először is bocsánatot kért, s visszavonta szavait. De Komándi nem tágitott, s Bábel a második fogáshoz nyúlt, azaz, büszkén felütve reszketeg fejét, így szólt: Legyen! holnap itt leszek s megvívok. Rendelj harebirákat, késni nem fogok! — A jámbor Komándi hitt, és menni

hagyta. Eljött a holnap; de Bábel a vivó körbe maga helyett szolgáját küldé, ki jelenté, hogy ura halálos beteg és halasztást kér. Határidőt azonban nem szabott, alkalmasint az ítélet napját értette.

RÓZSA. Sejttem, hogy hajszála sem fájt.

CSUPOR. Találtad, húgom; harmadik fogása volt. S ha most véletlenül összejőne Komándival: hirtelen nyakába kötné jobb kezét; s az volna mentsége és negyedik fogása.

ORSZÁG. Csak én akadnék össze vele, nem egy könnyen menekednék.

CSUPOR. Ne hidd; kezedből is kisiklanék. Tarajos süll e lovag: tövisei sértnek mindent; s ha megtámadod, gombolyagba vonúl, és védelme gyávasága lesz.

RÓZSA. Tehát még senki sem bírta viadalra kényszeríteni e nyúlszívút?

CSUPOR. Ahoz Mózes csodatevő vesszője kell.

RÓZSA. S én, hogy vendégimnek holnapra mulatságot szerezzek, fogadni merek, hogy e vessző nélkül is sorompóba állítom őt.

CSUPOR. Az lehetetlen! teljes lehetetlen!

RÓZSA. Mernél-e rá fogadni?

CSUPOR. Örömet.

RÓZSA. Sőt nem csak megvívatom, hanem hazánkból is kiűzöm.

CSUPOR. Az épen lehetetlen! Ő csupa szemtelenségből nem lát kimenni hazánkból.

RÓZSA. Miben fogadjunk?

CSUPOR. Egy csókban; ha megnyered a fogadást, én csókollak meg: ha elveszted, te csókolsz meg.

RÓZSA. Atyafi csók lesz; isten neki! Kezet nyujt.

CSUPOR. Megállj. Az atyafi csókja annyi, mint ha saját kezemet csókolnám: változtassunk a fogadáson: én az engem illető csókot Ország öcsémre ruházom.

RÓZSA. Fogadott csók több a semminél, de kevesebb a valaminél: hogy makacsnak ne mondj — ám legyen! harctérre úgy is őt állítom Bábel ellenében.

CSUPOR. Öcsém, akár veszt akár nyer húgom, te csókot kapsz.

ORSZÁG. S én e csókért megvívok százszor is!

CSUPOR. Csitt!... Bábel jó.

RÓZSA. Lépre a madár. Nő miatt pusztult el Trója; nő miatt dől Bábel tornya is.

B Á B E L jó.

A vár asszonyát keresem, mint tévedt vándor az igaz ösvényt. Azt mondák, e vár tündér-

nőjét, e megye védangyalát s e hon nemtőjét itt találom: azért repültem ide tárt vitorlával. Nincs ki bemutasson, nincs ki ajánljon; kénytelen vagyok magamban a jó és jámbor Bábel lovagot ajánlani. E palota világított ablaki, mint nyájasan intő szemek, mint fénytornyok, meghívni látszának; s bizalmam a magyar vendégszeretemben vezércsillagom lőn e kies révhez. Ilonhoz. Benned van szerencsém a vár asszonyát tisztelni? — Igen! gyémánt szemed elárul, keresztül ragyog nemtudásom sötétén! Ah, te vagy! te vagy! Kezet csókol.

ILON. Nem én, lovag.

BÁBEL. Nem? Ágneshez. Úgy te vagy! Ah, ki is keresne másban? Csillag szemed átsugárol az ösmeretlenség éjjelén! Kezet csókol.

ÁGNES. Nem én vagyok, lovag.

BÁBEL. Nem? Rózsához. Úgy ki volna más mint te!

RÓZSA. Milly találós a lovag.

BÁBEL. Találós? nem — a szív sugta meg! Nem úgy jártam-e mint Páris? nem jelent-e meg előttem három istenasszony, vetélkedve a szépség almája fölött? s én azt neked nyújtám! Kezet csókol. Mert csupán a vak kétkedik, téged látva, hogy e csillagok közt a nap te vagy; előtted minden csillag elsötétül.

RÓZSA. Szerinted különös nap vagyok, ha sötétet terjesztök sugárim.

BÁBEL. Oh, bocsánat, tán vétkezém a szép magyar nyelv ellen? — külföldinek nehéz azt jól beszélni. E földön három éve utazom, s három év nyelvet tanulni kevés. És én beszélek olaszul, angolul, franciául, németül, spanyolul, még diákul is; hogy a magyarnak is jusson hely emlékem tábláján, előbb azokból kell valamit eltörle-nem. Különben dús szellememnek szegény is a magyar nyelv; sok gondolathoz még nincs szava, s az óriás lángésznek gyermeki ruha. Midőn magyarul kell szólanom, úgy tetszik, mint ha nagy ügygyel bajjal tűbe kellene fejemet fűznöm.

RÓZSA félre. Tú fokán nem megy át a teve.
— S mellyik tehát anyai nyelved?

BÁBEL. Mellyik? — többé nem tudom; valamint azt sem, mellyik hazának van hozzám joga. Atyám olasz volt, anyám francia; bölcsmet három Gratia gyanánt az angol, skót s irlandi föld ringatá; ifjuvá spanyolok neveltek; lovaggá német földön üttetém, s meghalni — itt köztetek kívánok!

RÓZSA. Tessék leülni.

BÁBEL. Még nem, asszonyom. Előbb csókolva hófejér, Vezúv havánál tündöklőbb, kacsódat, engedd szűm tiszta lángjait névünneped oltárán

lobogni, örökre mint a Vésták szent tüzét ....
Oh asszonyom, mért nem mondhatom meg franciául, mint égek e lángot kiönteni!

RÓZSA. Köszönöm! Féltre. A sok láng még a tetőbe kap. — Tessék leülni.

BÁBEL. Csókolom kezedet. Leül. Ma délben, midőn a királyltyal ebédlék, istenemre, korántsem hívéim, hogy estve illy gyönyörű társaságba jussak.

ORSZÁG. A király Budán van?

BÁBEL. Igen, Budán.

ORSZÁG. S te nála ebédlél?

BÁBEL. Igen, nála.

RÓZSA. Lovag, úgy szél szárnyain kelle repülnöd; mert Buda hozzánk két napi járás.

CSUPOR. Miért ne? a lovagnak tátos lova van; azt mondja: Hipp hopp, ott legyenek, ahol akarom! s azonnal ott terem.

BÁBEL. Úgy van, a Mylady sárkány. — Apród serleggel kínálja. Köszönöm! — Tokaji? Beh kár, hogy a magyar nem iszsza a champagneit! Apródhoz. Még egy pohárral! — Ah, a champagnei mi kedves! forr, pezsg mint tűzokádó hegy, durrogva tör ki, habja égbe száll, s ha első rangú, az üvegben mi sem marad; élet van benne, mint a franciában. Apródhoz. Még egy pohárral!

ORSZÁG félre. Borunkat iszsza, s a másét dicséri.

RÓZSA. A mi tokajink nem hánykódik, hanem erős.

BÁBEL. Mint a dicső magyar nemzet! — Hol is maradtam?

RÓZSA. A királyi asztalnál.

BÁBEL. Igaz.... Szóbból kifogyván. Fölsége ritka kedvben volt — Dicső király — Europa legdicsőbb királya.

RÓZSA többiekhez. A szél megállt, a szélvitorla is.

BÁBEL. Királyunk Europa legdicsőbb királya. — Ma különösen jó étvágya volt. — Csak ketten ültünk az asztalnál. — Mondhatom, pusztult előle a sok finom éték.

RÓZSA. S a lovag tán éhen is maradt? — Apródok, csemegét a lovagnak.

BÁBEL. Köszönöm! — Hol is maradtam?

CSUPOR. A királyi ebédlőben, hol négyen ültetek: Ország, Csupor —

BÁBEL. Igen, Ország, Csupor, én és a király —

ORSZÁG. Lovag, Ország is?

BÁBEL. Igen, Ország is.

RÓZSA. S miféle ember ez az Ország?

BÁBEL. Derék ősz, nagy bajnok, jó vezér; kár, hogy a világi kéj előbb elhagyja, mint ő a kéjeiket; kár, hogy erővel ifjítja magát —

ORSZÁG. Lovag, Ország már megifjodott, s im előtted áll.

CSUPOR. S én Csupor vagyok.

BÁBEL. Ah!... Így fölsége ámitott el .... Lássák, milly tréfás néha a király.... Tehát, mint mondtam, tegnap nála —

CSUPOR. Talán: ma? úgy mondtád az imént.

BÁBEL. Igaz! Tehát, ma nála ebédlek. S most tudni vágyik e fényes társaság, miként termettem ide olly hamar?

RÓZSA. Kiváncsiak vagyunk.

BÁBEL. Ám hallják. „Nem adnám sokért” mondtam a királyhoz: „ha még ma éjfél tájban Kórogi szép özvegyének névünnepén lehetnék!” „Ah, az lehetetlen!” mondtá a király. „Az nem lehetetlen!” mondtam én. „Lovag, fogadjunk kétszáz aranyban!” mondtá a király. Én kezet csapék, Myladyt meg-sarkantyuzám, s mint látni tetszik, nyertes is vagyok, mert éjfél előtt itt levék. Lenn a fogadóban leszálltam a Myladyról, és ott — Ah el kell beszélnem! — Ki nem találják, fejemet teszem fel, kivel vezérle sorsom együvé; képzeljék, kivel? — nemes, vitézlő, bajnok Toldival!

RÓZSA. Toldi a fogadóban?

BÁBEL. Lenn a fogadóban, s pedig velem egy szobában, mert több szoba nincs a fogadóban.

RÓZSA. Igaz-e ez?

BÁBEL. Becsületemre esküszöm!

RÓZSA. Fel kell hivatnom.

BÁBEL. Késő; Toldi már alszik s horkolása a rémes éjben messze mennydörög. Én is hívtam; de ő így szólt: Hivatlan vendégnek ajtó megett a helye! s aludni ment. Azonban más okért nem jött — nem is jöhetett: a szörnyű Toldi többet önte a garadra, mint a mennyit lábai elbirnak. Óh, ha láttátok volna! Sisakja, melly nem hagyja el soha fejét, csak fülébe látszott még fogózni. Kifent bajuszának bal szára már leázva ajkát söpré, míg jobbik szárát féltennem kelle, nehogy pislogó szemét kiszúrja. Így ült a bajnok rozstölgypadon, s beszélte volna hős kalandjait, ha nyelve meg nem szűnik forgani.

ORSZÁG. Toldi részeg? ez csoda, mert győzhetlen ő a poharak közt, mint a harctérekben.

BÁBEL. Hm! — Győzhetlen a harctérekben? Erős az istenadta, erős; de — győzhetlen? nevetség! Erő ügyesség nélkül mit sem ér. Említsem-e a Dávid és Goliát történetét, hogy higgyetek szavamnak? Én többször vívtam már ezen új Sámsonnal; titokban, mert ő átall veszteni, s mindannyiszor én maradtam a nyeregben, nem ő.

ORSZÁG. Te győzted meg Toldi Miklóst? Félre. Boszankodjam, vagy szemtelenségét bámuljam?

BÁBEL. Igen, uram, én! — Ő a hat fejű sárkány, s Jázonja csak én vagyok. Mit ér ügyesség ellen óriás erő is? Igen, ha mozdulatlan elébe állnék, ketté hasítna, bár vasból volnék; de én mint gyors és mester vívó félre ugrom, s míg ő nehéz karjával újra vág, könnyű bökéssel is földre fektetem.

RÓZSA. Kár, hogy e párbaj titokban történik.

BÁBEL. Toldi nem mer nyilván, fél a szégyentől —

ORSZÁG felugrik. Miklós vitézzel nem mérkőzhetem, de illy orcátlan dicsekvést megcáfolhatok: fogadd keztyümet, lovag!

CSUPOR. Vagy az enyémet!

TÖBBEN. Vivjen velünk! Keztyüket vetnek elébe.

BÁBEL. Ah — kérem — kérem — ennyi egy ellen! — Valóban nagy megtisztelés! — Sok hízélgés! — Nem vagyok rá méltó! —

RÓZSA. Lassan vitézek! E párbajt betiltom; viszály ne háborítsa ünnepünket. Országhoz titkon. Még korán van.

BÁBEL kapván rajta. Oh, mit királynénk tilt, az nem szabad; jobbágysai tartozunk szót fogadni; a hős erőnek parancsol a szépség. — Asszonyom,

most olly bájos valál, mint Venus, a viharos tenger habjain gyöngyház hintájában úszva, ki- nek láttára a vihar lecsöndesült és szemmé vál- tozott: lecsillapítá. bőszi keblünket is emlény-sze- med báj tekintete.

RÓZSA. Talán fekete szememnek? Országhoz titkon. Ládd, ez ért a cikornyához.

ORSZÁG titkon. Ezentúl egyszerű leszek.

BÁBEL. Ah, bocsánat! Szemed valóban fe- kete, mint az éj, s éjben ki látná, ki különböz- tetné meg a színeket? — Ah, milly szikrázók szemeid! Csak egy olasz nő birhat illy szemekkel, és signora Tandolin kívül nem birt, nem is birand többé senki. Ezen signora olasz hölgy volt. Ah, ha ő bimbó ajkaiddal birt volna, most is színám az olasz lég balzsamát, most is viselném szerel- me rózsaláncait; de, fájdalom! szája nagyocska volt, s a jó lélek viszont-szerelmem nélkül meg- örült.

RÓZSA. Szegény signora!

BÁBEL. Hanem szebb alakkal, mint légi ter- meted, csak donna Stella birt. Ezen donna hires spanyol szépség volt. Ah, ha a donnának olly pici lába van, mint a tiéd, talán nejl is ve- szem szegényt; de, fájdalom, lába szegénynek két csónakocska volt, s viszont-szerelmem nélkül vízbe ugrott. — Való, egyenként láttam szebb

haját, szebb homlokot, szebb orrot, szebb száját, nyakat, vállat, kezeket és lábakat, mint a tiéd: de kiben minden szép központosulna, s mintegy harmoniában összeolvadna, kivüled senkit; holott maga a szépség is csak a harmonia: teszem, kis kéz nagy lábbal, s nagy láb kis kézzel, egy társaságban szép nem lehet, mert nincs harmonia.

RÓZSA. Hanem nagy kéz nagy lábbal, s nagy száj nagy orral, egy társaságban, nemde szép?

BÁBEL ötölve. Igen — szép! — A nők, ha nincs bennök harmonia, rám hiában vetnek hálót; összetépem azt, mint gyöngé pókhálót.

RÓZSA. Tehát a nőknél is olly szerencsés vagy, mint a viadalban?

BÁBEL. Nagyon szerencsés; kár, hogy nálam még minden nő szerencsétlen vala. A kényes izlés valódi átok; sokat keres, midőn keveset találhat. Ah, istenem, csak itt is hány lón miattam boldogtalan! Egyik sem arathatá tetszésemet. Budán, ha végig táncoltatom a Myladyt, szintűgy esőzik rám a sok szerelmes levél. Minden ablak nyitva, s minden ablakból angyalfő kacsint és hány csókot utánam. De én — nem kacsintva, hanem sajnálkozva nézek rájuk vissza; s hogy hírnevöket kiméljem, egy inast sétáltatok gyalog magam után, felszedni a sok meghívó levélt. S ha imitt-amott némelly jámbor férjet, vagy boldog

vőlegényt miattam Dianája Acteonná bűvöl: én legalább jobbra nem ütöm —

ORSZÁG. Ez már gyalázat! ez boszút kíván! így még nem gyalázta senki hölgyeinket.

BÁBEL. Kérem — bocsánat! senkit sem neveztem.

RÓZSA. Mérsékelj magadat, Ország! — én oltalmazom vendégünket. — Tehát szerencsés vagy a nőknél, lovag? a hódításhoz talán bűbájjal élsz?

BÁBEL. Mi rajtam bájló, meg nem foghatom. Sokszor megállok tükröm előtt, s hiában kérdelek tőle: mit tudnak rajtam imádni? És hinni kezdem, hogy velencei tükröm vagy nem jól mutat, vagy enmagamhoz is igen szigorú bíró kényes ízlésem; vagy végre — ez tán a valódi ok — külföldi létem és idegen ruhám tetszik annyira bájos magyar hölgyeinknek: különben ezt sem vitatom, mert utánam bolondultak ezen öltözet honában is. Valóban, szinte félek, végre még azt hiszik, hogy szolgálatomban lidérc van; pedig lidércem a' finom kecnőcs, az udvari mód, a nyalka tartás, a szokédje, a —

RÓZSA. Oh, nem, lovag; férjfiasszéd és bátorságod a mi hódítónk. Most elég! Lovag, köszönjük a' mulatást. Bodó, neked rég adósod vagyok egy táncsal — karodat!

ORSZÁG titkon Rózsához. S a párbaj?

RÓZSA titkon. Nem marad el. Bábelhez. Lovag, te mulasd e szép társaságot. Kezemet azonban megcsókolhatod.

BÁBEL. Ah, mi égi kéj! Kezet csókol.

RÓZSA megszorítja kezét, isohajt. Ah! — Jó mulatást! Elmennek vele Bábelben s a kockázókon kívül mind.

BÁBEL bámulatából magához térve. Mi volt ez? — Sohajtott — kezemet szorította — Szeret! szeret! nem állhat ellenem! — Szép ő mint angyal és, ah, gazdag is! — Zsebem dagadni kezd! — Búvár gyanánt a kéj tengerébe merülök, s gyöngyöt hozok fel és aranyfövényt. — Azt monda, mulassam a társaságot — ám kedvéért! — Kedves uraim és asszonyaim! .... Körültekint. Hová lőnek? hol a társaság? — Egyedül vagyok. Hát kit mulassak? — Ah, kockáznak. — A kockában jó bányász vagyok, akár kiássam Körmőcöt magát. — Most mihez fogjak? kockázzam, vagy a nőt hajhászszam? Eh, a kocka még is biztosabb játék, mint a nő — legalább kezeim közt. Hamis kockát vesz zsebéből. Kockáim itt vannak. A játszókhoz. Urak, szabad részt vennem?

1. KOCKÁZÓ. Ha tetszik.

BÁBEL. A milly kegyelöm a nőknél Ámor, Fortuna épen olly mostohám. Vet. Tizenkettő! — Ezt a kéménybe írom. Az aranyakat besepri. Ti-

zenkettőt még nem veték soha. De első szerencse ritkán jó szerencse! Vet. Tizenkettő! — Ez, mondhatom, csuda! — Az aranyakat besöpri. De így Amor hátat fordítand nekem, mert Fortunám kezd mosolygani. Hajh, sokat vesztek egykor; atyám várát, három falvát, két ezüst bányáját — Tizenkettő! — Ah, ez már sok!

A kockázók mind felállanak.

1. KOCKÁZÓ. Hamis játékos. El.

BÁBEL. Kérem, kérem!

2. KOCKÁZÓ. Háromszor tizenkettő! Gyalázat! El.

BÁBEL a harmadik kockázóhoz. Kérem, nem tetszik?

3. KOCKÁZÓ. Nem játszom. El.

BÁBEL egyedül marad. Magamra hagynak. Ahá, gyanakodnak; csakhoggy későcske... Így három évre — zsebeft tömve — létem ismét biztosítva van. Kockáit elrejtő. Ezen kockák még soha sem csaltak; azaz, engemet nem csaltak meg soha — másról nem állok jól. Most lássunk az özvegy után. Addig kell ütni a vasat, míg tüzes. El.

DEZSŐ jó, egyedül.

Vajjon szereti-e a nagysásos asszony Országot, vagy nem szereti? — Mindjárt megtudom.

A kockázó asztalhoz megy. Ha hatnál többet dobok, szereti; ha kevesebbet, nem szereti. Kockát vet. Hat! — hat? — hat? — Ez sem több, sem kevesebb hatnál. Már most, szereti-e vagy nem? — Sem nem szereti — sem nem szereti; vagy, szereti is nem is; vagy, szeretve nem szereti. Eh, újra vetek.... Jőnek. Elugrik az asztaltól s hátra vonul.

RÓZSA, ILON, ÁGNES, ORSZÁG jőnek.

ILON. Mért tiltád a párbajt?

ÁGNES. Omlik belőle a hazug rágalom, mint bomlott orgonából a hangzavar: s ő még is pártolja.

ORSZÁG. Királyunkkal ebédel és fogad, ő, kinek létét sem tudja királyunk; legjobb bajnokunkat megveri, ő, kit egy ujjal is összemorzsolok....

ILON. S a magyar nők szívét százával fűzi zsinórra, mint a gombát szokás...

ÁGNES. És férjeiknek — isten irgalmazzon!

ORSZÁG. Ő sérté a magyar szépnemet: túri-e azt hazám egyik lelkes leánya, Kóroginé, hogy jónak látta a párbajt betiltani? És a fogadás? — így nem nyered meg, asszonyom.

RÓZSA. Megnyerem, vagy elvesztem, a fi-

zetés egy. — Tehát azért támadtok meg, mivel betiltám a párbajt? Oh, ti rövidlátók! Mit használ ennél a kihívás? becsületest párbajra kényszerít, de illy bohócnak csak lábat ad. Ő elfogadná szóval a párbajt; de holnap már hűlt helyét találnók.

ORSZÁG. Megadom magamat, igazad van.

RÓZSA. Én, ha építek, előbb alapról, aztán gondoskodom ajtóról. Szárnyát kell szelni előbb e vándor madárnak, e lenge pillének, aztán kényszeríteni viadalra. Lidércről szólott a lovag: én leszek lidérce, s árkon berken által, a szégyen posványába csalogatom. Szarvakat is emlegetett a lovag: fogadom, nincs olly ágashogas szarv gazdag erdeinkben, minőt én nőttetek homlokára.

ORSZÁG. Közöld velünk tervedet.

RÓZSA. Az okos vezér titokban tartja hadi tervét.

ORSZÁG. De tart hadi tanácsot is.

RÓZSA. És csatát veszt; mert mennyi fő, annyi tanács.

ÁGNES. Több szem többet lát.

RÓZSA. Sok szakács elsózza az ételt. Szóval, készek vagytok-e nekem fővezérnek mint közvitézek szót fogadni?

ÁGNES, ILON. Készek!

RÓZSA. Rátok nehezen lesz szükség . . . És Ország?

ORSZÁG. Zászlód alá esküszöm.

RÓZSA. Tehát néhány perc múlva ide látandasz vonulni Bábellel. Légy mindenütt nyomomban; de sem olly közel, mintha féltékeny férj volnál; sem olly távol, mintha szerelmemet nem is reménylenéd; ott a függöny megett sem közel, sem távol nem léssz, s ott hallani fogod, mit kelljen tenned. De a tevésben ismét sem olly tüzes ne légy, mintha a dolog igaz volna; sem olly egykedvű, mintha csak bábbal játszanók; szóval, képzeld magad vőlegényemnek.

ORSZÁG. S a játék nem leendő valóvá?

RÓZSA. Az a játékon kívül esik. Hanem, elő ne rohanj, bár mit hallasz, mig nem hívatlak. A többit karodra és ügyességedre bízom. Most, vissza a táncterembe. Hálomat tüstént kiterjesztem, s vadat fogok. El Ilonnal.

ORSZÁG. S én, fogadom, nem lövök bakot. Menni akar.

ÁGNES. Egy szóra, Ország.

ORSZÁG. Parancsolsz, asszonyom?

ÁGNES. Szeretted igazán barátnémat?

ORSZÁG. Ha kosarat nem ad, elveszem. Csak tudnám, szeret-e vagy nem? Egyik szava reményt nyújt, a másik lerontja azt; egyik kezében jegy-

gyűrűt, a másikon kosarat látok, még most sem tudom, valónak higgyem-e vonzalmát, vagy csupán tréfának.

ÁGNES. Ha el nem árulsz, e titok kulcsát kezédbe adom.

ORSZÁG. Fogadom, a kulccsal vissza nem élek.

ÁGNES. Tehát — ő szeret, és kosártól nincs mit tartanod. Válaszsz kérőket, nászasszonyod magam leszek.

ORSZÁG. Köszönöm.

ÁGNES. Jönek. Álljunk őrhelyünkre. A függöny mellé vonulnak.

RÓZSA, BÁBEL jönek.

RÓZSA. Ne tovább! szavaid kábítók....

BÁBEL miután szétnézett. Itt lábaidnál esküszöm! Te ég, hallgass meg és szórd rám villámidat; hallgass meg föld, és nyisd meg öblödet; és hallgass meg pokol, és kinozzál örökre, ha megszegném valaha eskümet! Szeretlek, angyal, mint senki más és mint senki mást! Hallgass meg, vagy itt előtted omlik vérem, — tört ránt — s engyilkos leszek! — Te rám sem nézesz? — Rózsám, édesem! kezemben gyilkos van, hegyével

buzgó szívemnek fordúltam: s te még is késel?
Estemet kívánod?

RÓZSA. Dugd el törödet!

BÁBEL. Oh, égi szózat! Mondd még egyszer
ezen üdvezítő igent, vagy mondd a gyilkoló nemet!

RÓZSA. Nem — kívánom estedet.

BÁBEL örömmel. Tehát — igen? Igen! igen!

RÓZSA. Ha neked hinni lehetne —

BÁBEL. Hinni? — Kétkedel? Mit fogadjak?
esküdjem? átkozódjam? vagy újra tört ragadjak?
szólj, mit kívánsz?

RÓZSA. Hogy nyíltszívű légy. Légy a világ-
hoz bár hamis, hazudjál miként tudódtól telik;
tudom, hazudság nélkül nem is lehet társaságokat
mulatni: csak, oh, irántam légy nyílt és igaz!

BÁBEL. Vajha tükör volna lelkem!

RÓZSA. Azt nem kívánom, mert magad mon-
dád, hogy tán velencei tükröd is rosszul mutat.

BÁBEL. Úgy bár üvegből volna keblem, hogy
rajta keresztül szívemet látnád! Vagy, bár kifor-
díthatnám szívemet, és rajta írva volna minden
érzetem, hogy olvashatnád, milly igaz és hű
vagyok!

RÓZSA. Kiforgatott szívet se adj nekem. De
valld meg; ezen igaz vallomástól függ, vajjon hi-
gyek-e neked: a próbakő ez, azért igaz légy:
nemde, ma nem ebédlel a királynál?

BÁBEL. Hát mondtam azt? én nem mondtam azt.

RÓZSA. Hazudsz, vagy engemet hazudtolsz?

BÁBEL. Becsületemre esküszöm —

RÓZSA. Hogy nem a királynál ebédél.

BÁBEL. Csak tréfa volt. Én a királynál ebédlek, de a „király“ című fogadóban.

RÓZSA. De az, úgy-e, nem tréfa, hogy Toldival vívtál? Már azt inkább hiszem, hogy bátor és ügyes bajnok vagy.

BÁBEL. Vívтам, kedvesem! vívtam Toldival, több ízben vívtam; s jó szerencsém úgy akarta, hogy mindig én győzzek. De hol én vagyok, kóródik is onnan Toldi; mi egy társaságban nem férünk össze, mint két kard nem egy hüvelyben. Ma is csak azért nem jött ide, mivel én jöttem. — De mondd végre, hogy szeretsz; mondd ez isteni szócskát! Ne pirulj; tudom én, hogy a nő gyöngye lény. Ismerem én is a szív hatalmát, nem repül az eszünk szárnyain, önként fellobog mint Aetna lángja. Ne szégyeld, hogy nem tudtál nem szeretni: hiszen így járt Europa minden aszszonya.

RÓZSA. Igaz, ki tudna neked ellent állni! Benned a nő és férjfiu legszebb harmoniában egyesül: s így melyik nő nem egyesülne veled öröme? Te gyöngéd női alkatú vagy, mégis hatalmas, bá-

tor és férjfiás. Ha azt nem tudnám, hogy a győzhetlen Toldit is meggyőzted: azt hinném, rokkánál neveltek; hogy átöltözött szűz, megszökött kisasszony, s nem férjfiu vagy.

BÁBEL. Csókolom kezedet!

RÓZSA. Mulattató, élénk és vidám vagy; ha társaságba jössz, más szóhoz sem jut: ez tetszik nekünk asszonyoknak, mert benned szinte barát-nőt üdvözölhetünk.

BÁBEL. Igaz, második Orpheus vagyok; ha szólok, minden hallgat.

RÓZSA. Ez még kevés! Nyájas, szelíd, hízeltető, alázatos is vagy. Más azt vélné, hogy csupán virágról virágra lejtő tarka pille vagy: pedig fulánkod éles mint gyilok.

BÁBEL. Az elméncség ég ajándoka. Félre. Fülig szerelmes....

RÓZSA. De a ki téged szeret, jaj annak! szerelme szende angyalával karöltve jár a féltés ördöge. Oh, mert kit annyi meghívó levél üldöz, kiért olasz nők megőrülnek, kiért spanyol nők vízbe ugranak, kiért Budán szebbnél is szebb angyalok az ablakból majd kihullanak; oh, szólj, ki bírna téged, drága gyémánt, és nem féltene?

BÁBEL. A szív tüzére a féltés olaj.

RÓZSA. Rettegnie kell, hogy fecske vagy, s

ha szebb tavaszt látsz mosolygani, oda költözöl.
Oh, én szeretném szárnyadat szelni.

BÁBEL. Van egy mód, mellyel szárnyamat
szelheted: légy nőm!

RÓZSA. Nőd? Higyek-e füleimnek? — Igen,
ha, olly szikrázó szemem volna, millyen signora
Tandolée —

BÁBEL. Olly szikrázó? szeme fénybogár
volt e két napszemhez!

RÓZSA. Ha donna Estella alakjával birnék —

BÁBEL. Hozzád mérve, Estella púpos, hor-
padt mellü volt.

RÓZSA. Csak a harmonia vigasztalom —

BÁBEL. S az van benned, mint ég és föld
között.

RÓZSA. Benned is, mint malomban a kerekek
közt. — De esküdjél, hogy nincs lidérced,
hogy nem használasz szerelemitalt?

BÁBEL. Mire esküdjem?

RÓZSA. De hajh, hiában esküszöl; — mert
nekem már van vőlegényem.

BÁBEL. Ki az, hogy élte lámpáját szellő-
gyorsan kioltsam?

RÓZSA. Ország.

BÁBEL. Itymálva. Az az izé — kit az imént itt
láttam — azon izetlen. Félre. Szeretni látszik a

bátorságot: bátrát kell játszanom. — Rózsám, szereted őt?

RÓZSA Bábelre célozva. A lovagot láttam és nem szerethetem.

BÁBEL. Ki is szeretne illy goromba pórt, ki nek csak ősei adnak érdemet? ki, hogyha bársony öltönyét leveti, ocsmányabb a sátrós cigánynál? Arcára nézve, hinnem kell, hogy anyja majmot csodált meg egyetlen fiával; s ha összefoldott tagjait tekintem, hogy apja zsibvásáron szedte össze. S ez vőlegényed? e ringyrongy lovag? — Ha még előmbe mer kerülni — kirántja gyíklesőjét — a pimasz, a hátán zúzom össze kardomat. Rózsám, parancsold ki váradból őt; mert én boszúmban rettentő vagyok! De miért is állok itt, mint kofa, nyelvvél pörölve jó kardom helyett? Rózsám — ne bocsáss — mert vér fog patakzani!

RÓZSA. Kívánatod teljesítve lesz. A függönyt félre vonja. Nincs itt senki? — Dezső, te vagy?

DEZSŐ előlép. Parancsolsz, nagyságos aszszonyom?

RÓZSA. Hívd Országot s a vendégeket.

DEZSŐ el.

BÁBEL ijedve. Rózsám, mit akarsz?

RÓZSA. Számodra diadalt.

BÁBEL. Azaz, nem úgy gondoltam —

RÓZSA. Országnak kiadom az utat.

BÁBEL félre. Kelepcébe jutok .... De csak hideg vér!... Miért is remegnek?

RÓZSA. Lovag remegsz? nemde, az öröm miatt?

BÁBEL. Oh, igen... félre... magam sem tudom, miért!

ÁGNES, ILON, ORSZÁG, CSUPOR, VENDÉGEK jönnek.

RÓZSA. Kedves vendégim! im bemutatom nektek Bábel lovagot — Országra szegezve szemeit — itt van szívem választottja is. Mindnyájan tudjátok, hogy én már voltam menyasszony; de a szív isten kezében van, a szerelem hivatlan vendég s hamar gazdává lesz: így jártam én is, újra szeretek! — vagy is valót szólva, igazán csak most szeretek!

ORSZÁG, BÁBEL félre. Vajjon nem tréfál?

RÓZSA. Ország, vedd jegygyűrűdet... Gyűrűt nyújt.

ORSZÁG. Jegygyűrűmet?

RÓZSA. Minek történni kell, történjék most. Vedd jegygyűrűdet és add helyette jegygyűrűmet.

ORSZÁG félre. Értem; eljegyzí magát velem.

BÁBEL félre. Feloldja a régi kötést.

ORSZÁG. Asszonyom, nem tréfa? nem játék ez?

RÓZSA. A legszigorúbb való. Ahoz jegyzem magamat, s azt teszem urrá sorsomon, kihez szívem vonz.

BÁBEL, ORSZÁG félre. Az én vagyok!

RÓZSA. Kit most választok, lelkemből szeretem.

BÁBEL, ORSZÁG félre. Angyal!

RÓZSA. Szeretem őt! Ez, mindent kifejez; ezt mondom oltárnál, ezt mondom örökké. De kérem a választottat, ne viszonozza e szót; a könycsepp szemeiben többet szól a legékesebb ajaknál is.

BÁBEL félre. Könycsepp? — azt akarja, hogy sirjak. Elfödi képét.

RÓZSA. Azért előszó nélkül: Ország, vedd jeggyűrűdet, s add helyette jeggyűrűmet.

ORSZÁG. Legyen! Gyűrűt cserélnek.

RÓZSA titkon Orzághoz. Most hívd ki.

BÁBEL letérdel. S itt vagyok én azt elfogadni!

ORSZÁG. Tehát ő?

RÓZSA. Mért tagadnám — itt térdepel vetélytársad, Bábel lovag.

ORSZÁG. Lovag, mi vágytársak vagyunk, köztünk csak kard végezhet; menyasszonyomhoz

holt testemen vész az út! Ránts kardot élet-halálra!

BÁBEL. Lovag, most még kiméllek .... Ne ingerelj ....

ORSZÁG. Ránts kardot!

BÁBEL. Uram, ha vendég nem volnék... De tiszteljük a vendégi jogot. Félre. A méreg eszi a kosárért!

RÓZSA. Ország, s te vívni mernél Bábelrel, ki Toldi Miklóst is legyőzte?

ORSZÁG. Ő gyáva nyúlfi, szemtelen hazug, tetőtől talpig gaz cimbora, kinek csak címe becsület, de maga hasztalan cenk; s ha véremben nem mossza le, száradjanak rá mind ezen címek!

BÁBEL felugrik. Hah vakmérő! Félre. Hogy szökjem el?

RÓZSA. Boldogtalan, Ország, te őt gyaláznimered, kinek lehelete is elfúj pislogó mécs gyánánt? — S Bábel, te tűröd e szájaskodást? nincs kardod torkára fojtani?

BÁBEL. Szent előttem a vendégi jog!

RÓZSA. Nem, lovag; bár mily szelid szív baloldaldobban, ezt abban hagynod nem lehet. Megyasszonyoddá lennem nem szabad, míg e címektől meg nem tisztalsz; ezt a becsület, a világ kívánja.

BÁBEL. Itt van keztyüm! Félre. Még ma elszököm. — Kilenc óraker elvárlak, vitéz.

RÓZSA félre. Kilenc óráig elszöknék. Nem úgy! — Bajnokok, vér ne omoljon; a honnak minden egyes karra szüksége van. Ne vívjatok halálra, elég lesz lándzsát törnötök. — Bábel, ne kívánd vérét, elégedjél meg pusztá szégyenével. Szemeim vért nem láthatnak.

BÁBEL. Ország, köszönd menyasszonyomnak. Így tehát lándzsára vívunk kard helyett, hegyke bajnok; s véred helyett csak a porban fogsz heverni.

RÓZSA. Ha Bábel győz, becsülete mint Phönix újra születik, a rá dobált cím Országra szárad, s én kezemmel boldogítom. Ha veszt — sohasem jegyzem el többé magamat.

ORSZÁG. Nem úgy, szép menyasszony: ha ellenem győz, ám légy az övé: de ha én talállok győzni, nőmmé kell lenned. Itt egyik nőt, a másik kudarcot nyerjen; a bajvívás dija légy ten-magad.

RÓZSA. Legyen! Kudarcot a vesztes vall: Bábel legyőzte Toldit, legyőzi tán Országot is.

ORSZÁG. Így! most fogadd keztyümet, lovag.

BÁBEL magában. Ha győzők, a nő és e vár enyém: ha vesztek — de mit veszthetek? — legfelebb a porba esem. Győzni nincs ugyan remé-

nyem; de hátha lova megbotlik, vagy a nyereg lecsúszik: én csak nyerhetek —

RÓZSA. Lovag, miért nem veszed fel keztyűjét?

BÁBEL. Vagy úgy! Felveszi. Kilenc órára itt legyünk. Most engedj bűcsút vennem, angyal; a harchoz friss erő kell.

RÓZSA. Jó éjszakát! Ha bizonyos nem volnék a győzelemben, reggelig nem jönne álom szemeimre.

BÁBEL. Angyalkar szálljon hozzád, Ámorok zárják be szemed gyémánt kapcsát, s tündérek mulassanak, csudásan fűzve az álom tarka képeit.

RÓZSA. Jó éjszakát!

BÁBEL. Urak, kilenc órára jelenjete meg mindnyájan, s győződjete meg, hogy lovag vagyok, s erő ügyesség ellen mitsem ér. El.

RÓZSA Csuporhoz. No, megnyertem-e a fogadást?

CSUPOR. Féligmeddig. De én most is azt mondom, el fog illanni.

RÓZSA. Most egyszer nem. Becsületével nem sokat gondol ő, s így okoskodik, mint akármelly tolvaj a pénzes láda megett: Bot és pénz közt kell választanom; a pénz bizonyos, a bot bizonytalan... S e mellett már tömi is zsebét.

ORSZÁG. De, kedves Rózsám, hogy tudál e galádnak olly sok édest mondani?

RÓZSA. Mert nem szeretem.

ORSZÁG. S hozzám olly fukar vagy szavaidban.

RÓZSA sűgva. Mert téged szeretlek!

ORSZÁG hangosan. Barátim, örvendjetez nekem: ez óra kezdve boldog vőlegény —

RÓZSA. Csitt! a lovagnak nem szabad tudni. Vissza a táncterembe! Csak a kelő nappal nyugodjunk le, s álmunkból csak a Babel trombitája riaszszon fel!

Mind el a táncterembe.

MÁSODIK FELVONÁS.

Szoba fogadóban. Két ágy, két asztal; egyiken Toldi sisakja és vérté, másikon tükör s egyéb pipere-szerek.

BÁBEL tükör előtt egyengeti magát.

TOLDI sétál.

BÁBEL. Jó reggelt, barátom, Toldi!

TOLDI. Barátom? — no, hát jó napot! Elfordul és sétál.

BÁBEL. Nem ébredél a zörrenésre? Bocsánat, ha édes álmodat zavartam; — szakállát simogatva, magában. Ah, e kedves szakáll!

TOLDI félre. Ezt a kölyköt kecskeszakállával nem szenvedhetem. Sétál.

BÁBEL magában. E bágyadt epedő szemek! e csókra termett bimbó-száj! e csókolni való rózsajak! ezen apolloi termet!... ah, ki ne szeretne engem! ki ne bolondúlna belém!? Toldihoz. Bajnok, Toldi, nemde felébredél? — Sajnálom,

tiszta szüdből sajnálom! Pedig hogy fel ne költselek, lábujhegyen, alig lélekzelve jöttem; gyertyát sem gyújték, nehogy a világ szemeidre hatva, tündér álmod leplét megszakassza. De hajh, épen ez volt balsorsom köve, sötétben széknék menék, a szék lezörrent, s én, mint keletiek a nap előtt, mellé borultam.

TOLDI. Villámháború! Uram, ne boszantsd a fület. Ha más mulatságod nincs, rágd körmöd. Sétál.

BÁBEL magában. Haragszik; s a szép terv dugába dől. Pedig lakoltam már a zörrenésért, keservesen lakoltam. Először is, botolva betörtem orromat. Másodszor, szinte fél óráig feküdtem a dőlt szék megett, félelemtől moccanni sem merő. Harmadszor, Toldi Miklós szörnyű horkolása miatt hajnalig szemet sem húnyhaték. Negyedszer, midőn hajnaltájban épen elszenderedném, Toldi ébredett, felhúzta borzasztó sarkantyús csizmáit, s nehéz léptekkel fel s alá járva, elűzte álmomat. Végre ötödször, most törődött vagyok; s ha bátorságom volna, nincs erőm. — Szöknöm, vagy vívnom, vagy tervemet kell végrehajtanom, melyet viradás felé kínomban szültem. Szökni könnyebb; de valami mágnes tart vissza: a boldog szerelem, s a remény szivárványa. Vívni nincs bátorságom; akárhogy okoskodom, mák-

szemnyi sincs; hiában, azzal nem álda meg isten. Igaz, hogy csak játék; de játékból hánynak tört már keze lába, sőt nyaka is? s ha én megsérülök, koldussá leszek; mert egész tőkepenzem az, hogy ép kézláb vagyok. Nem, vívni semmi esetre sem fogok! — Csak a terv van még hátra. A terv dicső, méltó furfangos eszemhez; szerinte mintha már ölemben volna Rózsa, és zsebemben a vár kulcsa. Ha Toldi vívna helyettem, ő bizonyosan győzne. De hogyan vívhatna helyettem? — Teszem, ha a harcbírónál előre jelenteném, hogy én, fogadásom tartván, csak lehocsátott vérttel vívhatok. Dicső! dicső! így Toldi vértembe öltöznék, személyemben vívna, a díjt, a jeggyűrűt átvenné, s én aztán tulajdon személyemben feleségül venném az özvegyet... Felséges! isteni! Feláll, Toldihoz közelít. Toldi megáll, Bábelre néz. Bábel sompolyogva leül. De Toldi! a kivitel!

TOLDI félre. A nyomor fia mint reszket. Sétál.

BÁBEL magában. Hogyan kezdjek hozzá? — Tervemről nem mondok le. Ah — lantom! — Hallottam, hogy nincs olly fenevad, melly zenére meg nem szelidül; a bős orozlán megjuhászodik, az elefánt táncol, sőt hajdan a kő is megindult: hátha Toldit is meghódítná? A lanton művész vagyok; ha hozzá ezüst hangom cseng, tudom, nem

állhat ellen; hátha még Petrarcának egyik sonett-jét hallja!... Lantot vesz és énekel.

Ite, caldi sospiri, al freddo cuore:

Rompete il ghiaccio, che pietà contende:

E se prego mortale al ciel s' intende,

Morte o mercè sia fine al mio dolore....

TOLDI megáll.

BÁBEL lantját félre teszi. Ő megindult —

TOLDI. Megálltam.

BÁBEL. Mosolyog. Most, vagy soha!

TOLDI. Tovább, tovább! Hangod nem rossz, ámbar kissé nyikorog; de a dal megér egy irgalmas kiáltást, ámbar nem tudhatni, totól dallál-e, vagy tán épen magyarul. Félre. Szegény pára!

BÁBEL. Uram, könyörülj, segíts rajtam! Te bolgoggá tehetsz —!

NAGY jő.

NAGY. Jó napot, vitéz uram!

TOLDI. Jó napot, Endre gazda!

BÁBEL félre. Az ördög épen most hozza.

NAGY. Hogy nyugodtál vitéz uram?

TOLDI. Roszul, Endre gazda; legjobb álмам-ból felverték, s most veszett haragomban szeret-nék egymásután hetvenhétyszer mogverekedni.

NAGY. Nekem is nyugtalan éjszakám volt,

vitéz uram. A szegény Pejko egyre köhécselt, a többi ló nem is alhatott miatta. Bábel lovag tejszáju lovásza ki is akarta kötni szegényt az ólból, azt mondván, hogy kehes s megrontja urának paripáit —

TOLDI. Villámháború! a Pejkot kikötni?

BÁBEL félre. Még ez is! Oh jaj!

NAGY. Ne boszankodjál, vitéz uram; tettem róla. A lovásznak igaza volt, mert a Pejko csakugyan kehes: hogy tehát urának két lova kehet ne kapjon, fogtam magamat, mindkettőt a szemétdombra vezetém ki; s a lovász urfit, mivel izgálgalkodott, s ne hogy a paripákat ellopják, melléjük farkasgúzsba kötém.

BÁBEL félre. Sem én, sem a Mylady, egyikünk sem nyugva. S nem boszúság-e, midőn az ember boszankodni sem mer?

TOLDI. Még is, Endre gazda, azt nem kelle tenned; fogadóban közös az ól.

NAGY. De megkövetem a vitéz urat, én még is azt hívő vagyok, hogy jól cselekvém. Mert, teszem, vitéz uram, ha Bábel urral egy szobába szorulnál együvé, miként valóban egybe is szorúltál; s ha te, vitéz uram, ragadós nyavalyában sinlenél, hogy Bábel úrra el ne ragadjon, vajjon beteg létedre téged, vagy egészséges léteire Bábel urat kellene-e a szemétdombra fektetni? —

Csak erre válaszolj, vitéz uram. Ugy állt a dolog az ólban is: mert, a mi, vitéz uram, te ezen szobában vagy, az ólban Pejko éppen az ... Vagy jó! legyen hát Bábel úr a beteg ló —

TOLDI kacagva. S én az egészséges ló: nemde, Endre gazda?

NAGY. Ej no, vitéz uram, te elfacsarod a szót. Te, vitéz uram, mindig vitéz uram maradsz, s más nem lehetsz, mint az én vitéz uram.

BÁBEL félre. Szeretném megtépni e goromba pórt!

TOLDI. Hagyjuk annyiban. Mit gondolsz, Endre gazda, birja még Pejko?

NAGY. Nem biz az, vitéz uram; hanem a nyeret majd megint hátamra öltöm, és szegényt kötőféken vezetjük.

TOLDI. Szegény Endre gazda!... Ládd, mi kin és nyomor nálam a szolgálat: azért mondom ismét, keress gazdagabb urat.

NAGY. Nem én, vitéz uram! áldottabb urat széles e világon sem kapok.

TOLDI. De mi köt hozzám?

NAGY. Mi? — valami, és — még más valami. Aztán, a vitéz urnál nagy becsület ám szolgálni. Ha utánad sétálok az utcán, vitéz uram, a népek megállnak és sokáig ránk meresztve szemeiket, így susognak: Nézd bátya; vagy

nézd öcsém; vagy nézd húgom; vagy néném; vagy fiam; vagy atyám; vagy anyám: ez volt a becsületes és vitéz, hires, nevezetes Toldi Miklós, ki azt, meg azt tette, hogy az isten áldja meg! — Illyenkor, vitéz uram, magam is büszkébben lépdegelek, s egyegy arasznýt hízom.

TOLDI. De azzal jól nem lakol, béred sincs leróva.

NAGY. Hm, hát a hű eb kap-e bért? s elhagyja-e kedvelt urát, ha néhanapján nincs kenyérhaja? — S én — a kutyánál is kutyább legyek!

TOLDI. Endre, lelkem Endre!

NAGY. Elhagyjalak? hogy is ne! Elhagyjalak? s miért felejtet, hogy jobbágyod is vagyok.

TOLDI. Jobbágyom?

NAGY. Úgy van, úgy: jobbágyod. Boldogult édes atyád két telket bírt vala; az egyiket még életében elhordták a fazékasok, s a másik jobbágy Kis Ferre a kapufélfától vőn búcsút, s így rád és bátyádra, Pető uramra, csak magam maradék sovány telkemmél —

TOLDI. Mellyen mi nem tudánk osztozni.

NAGY. Nem ám. A telket, igaz, ketté lehet vala hasítani, de én sehogysem valék elosztható, azért közös maradtam. De a példaszó rajtam is beteljesült: Közös lónak — és sok bába közt el-

vész a gyermek. A robot egyik felét, vitéz uram, nálad, s másik felét Pető uramnál kelle letöltenem. Rendiben megjárta volna: de néha mindketten ugyanaz napra rendeltetek; no, akkor volt aztán a haddelhadd!

TOLDI. Volt baj, Endre gazda, volt?

NAGY. De mennyi! Ha Pető urhoz mentem, vitéz uram, te dorgáltál; s ha hozzád mentem, Pető úr neheztelt. Azt sem tudtam néha, van-e fejem? — Hát a kakassal, mellyel minden igaz magyar jobbágy tartozik földes urának, micsoda vesződésben valék! elevenen ketté kelle hasítnom, s egyik felét neked, másik felét Pető urnak át-szolgálnom. Mig két urat szolgáltam, igaz, volt bajom; de mióta Pető úr kiköltözött ez árnyék világból s csak a vitéz úr a földes úr —

TOLDI. Én földes úr? föld nélkül?!

NAGY. Való, zálogba tettük; de azért, vitéz uram, te még is örökös földes uram vagy.

TOLDI. Örökös barátod!

NAGY. Nem, nem! örökös földes uram. De hiszen tudom én, mivel tartozom a földes uraságnak! Azért jegyzém meg az imént, midőn a lóról szólék, hogy te, vitéz uram, más nem lehetsz, mint az én vitéz uram. E szókban sok fekszik, hej, nagyon sok!

TOLDI. Öreg! addig nem nyugszom, míg há-

zad nem lesz, mellyben késő vénségedet búbanat nélkül töltheted.

NAGY. De akkor te is velem lakol, vitéz uram, mert mi nem válhatunk. — Mi a jelent illeti, ne törődjél, vitéz uram: nem tart már soká a béke, s ha háború lesz, nekünk is más világ nyílik. Igaz, volna most is mit aprítanunk, ha nem a fogadóba szállnál, hanem a várakba is beköszöntenél: de még sem! — dicsérem benned, vitéz uram, hogy más emberségből nem szeretsz élődni. Hanem Forgács ur megküldhetné valahára száz aranyunkat, mellyel fogadás miatt tartozik Száz arany sokat segítené rajtunk.

TOLDI. Tán feledé; majd eszébe jut.

BÁBEL félre. Száz arany... Forgács... megjegyzem.

TOLDI. Most, Endre gazda, küld a fogadós-nét. Induljunk.

NAGY. Induljunk? — Hm, hm! Mosolygva. Induljunk? — Hát hiában jártunk? — No, megyek, megyek! Indul, de visszatér. Vitéz uram, gondoltam egyet, kettő lesz belőle.

TOLDI. Mit, Endre gazda?

NAGY. Hát — házasodjál meg, vitéz uram!

TOLDI örömmel. Házasodjam? Gondolnád?... Komolyan. Öreg, nem kellek én a nőknek.

NAGY. Nem kellesz? dehogy nem!

TOLDI. Az élet nyarában?

NAGY. Hát aztán? — Halld csak, vitéz uram. Mikor Szolnokon keresztül utaztunk, egy ablak-félből csinos szőke fő pislogott reánk. Te a kovácshoz tértél be, hogy mellvasadra új csatot veress; az alatt a szőke fő lejött hozzám, s találj, mit kérdezett? Azt kérdezé: „Kicsoda a kel-med ura?” Én szokás szerint büszkén így feleltem: „Ki volna más, mint hős Toldi Miklós!” Mire a kis szőke fő azt mondván: „Szép ember! bizony szép ember; kár hogy szakálla olly bozontos!” — elfutott. —

TOLDI. Azt mondta!?

NAGY. Azt ám. Érted-e, vitéz uram, mit tesz az: Kár hogy szakálla olly bozontos? annyit tesz, hogy szakállalat nyird meg, s azonnal szeretnek a nők; vagy is akarám mondani, szeret egy valaki; vagy szeret... hehehe, tudod te már, vitéz uram, kicsoda.

TOLDI. Küld a fogadósnet.

NAGY sugva mondja. No, tudom, nem akarsz dolbra ütni.

BÁBEL félre. Vajjon mit sugdosnak? Hallgatózni nem merek.

NAGY. Vitéz uram, emlékszel, kivel evezünk egykor Budáról Pestre?... a kedves nővel! Hehe, mindjárt gyanítám, mert nagyon megnéz-

ted, vitéz uram; s tudom, szegényke eleget csuklott, mert három hétig szüntelen emlegetéd.

TOLDI. Eh, hiábavalóság!

NAGY. És merre vesszük most útunkat?

TOLDI. Vissza Budára.

NAGY. Vissza Budára? Hát miért jöttünk ide húsz mérföldnyire? azért-e csupán, hogy egy éjet e kajla fogadóban töltsünk?

TOLDI. Küld a fogadósnét.

NAGY folyvást sugdosva. A három királyt is csillag vezette Betlehembe: a vitéz urat is csillag vezette ide, s csillaga ott fenn a várban ragyog.

TOLDI. Endre —

NAGY. A szép Rózsa —

TOLDI. Endre gazda —

NAGY. A szép Kóroginé —

TOLDI. Endre gazda, megharagszom!

NAGY. Már én kimondom a mi nyelvemen van, ha megugratsz is. Régi példaszó: Szemérmes koldusnak üres a tarisznyája. ... Vitéz uram, húsz mérföldet utazál e vár alá: a várat láttad, de asszonyát nem. Lám, Bábel úr fellátott a lakomába —

TOLDI. Én mint hivatlan vendég — ?

NAGY. Bábel úr sem volt hiva.

TOLDI. Elég szemtelen volt.

NAGY. De, vitéz uram, neked sem kellene

ám csak úgy sompolyognod, mint macskának a tejes köcsög körül. Bátran megrohantad az ördögök anyját is, mért félsz e nőtől? Ha én úgy volnék, s hozzád úgy is illenék, bátran lépnek nyílt homlokkal a nő elé, s magyarosan így szólanék: Húgom, szeretlek: nem jössz-e hozzám feleségül?

TOLDI. S azt mondanák: nem.

NAGY. Eh, csak az nyer a ki mer.

TOLDI. Küld a fogadósnet.

NAGY. Ne mulassunk még itt néhány napot?

TOLDI haraggal. Küld a fogadósnet, ha mondom!

NAGY. Jó, jó! Félre. Megyek, míg meg nem haragszik. El.

TOLDI magában. Vén sárkány!... hogy megizzaszt... De nincs-e igaza? Gyávább vagyok... De a kosár! a kosár! — Ő nyíló rózsza, s én száradó kóró; én .... Eh, bolond álmak! ... Csak háború volna! Lelkemre, az unalom tőn szerelem-bolonddá! Sétál.

BÁBEL magában. Ismét ráncos a homloka. Csak szólni mernék! Toldi lenne Virgil szerint, a „Sic vos non vobis“, s én, ki gyapját nyírnám, kinek ő rakna fészket. Bátorság! Hiszen előbb utóbb úgy is meg kell lenni ... Midőn Toldihoz közelit. A fogadósne!.. ismét elkéstem....

FOGADÓSNÉ jő.

FOGADÓSNÉ. Isten jó napot! Toldihoz. Hivat-
tál, vitéz uram?

TOLDI. Mit kell fizetnem?

FOGADÓSNÉ. Csak egy tallért.

TOLDI. Csak? — tán az istenadta levegőt is
meg kell fizetnem! — Számítsuk össze?

FOGADÓSNÉ. Kün már összeszámítám, két-
szer az apám lelkének sem számítgatom.

TOLDI. Ha krétádon faragnánk, tán nem
fogna kettőst.

FOGADÓSNÉ. Becsületemben kétkedel? —
Uram!

TOLDI. Ments isten! De csak szabad tudnom,
miért fizetek?

FOGADÓSNÉ. Uram, én becsületès asszony
vagyok! Sok jeles vitéz urral volt dolgom, de be-
csületemben egy sem kétkedett.

TOLDI. A pénz olvasva, a nő verve jó.

FOGADÓSNÉ. Tehát kétkedel becsületemben?
megszégyenítesz? — Ám legyen! összeszámolom,
össze, hogy legyen okod pirulni. — Tehát, ezen
szobáért tegnap éjjelért egy váci kalmár három
pénzt adott: többet te se adj.

TOLDI. De csak fele jut rám, felét a másik úr fizeti.

FOGADÓSNÉ. Egész szobát adtam neked, nem felet, azért ára sem felezhető. Még a szobát is felosztaná?!

TOLDI. De ára tán felosztható?

FOGADÓSNÉ. Uram, még nem haragszom; tanácslom, el ne gyujts!

TOLDI. Dologra!

FOGADÓSNÉ. Az estebédért fizess csak öt pénzt.

TOLDI. A levest nagyon megborsolád, anyókám.

FOGADÓSNÉ. Én anyókád? harminc éves koromban anyókád?

TOLDI. Tehát: leánykám!

FOGADÓSNÉ. Azért sem haragszom meg! — Tehát, három meg öt, az nyolc. Szénát a gebének két pénznyit adtam. És így öszvesen, három meg öt, meg kettő — tíz — tíz — tíz...

TOLDI. S mivel tíz pénz fél tallért teszen: tehát, mint mondtam, krétád kettősen fogott. Tallért nyújt.

FOGADÓSNÉ. Nem kell! egész tallér, vagy semmise! Anyádnak mondál? tehát örökben rád hagyom e tallért — koporsószegegre hagyom! — Még nem is haragszik! — Ide a fél fallér! a

koldusok közt osztom szét, hogy imádkozzanak bűnös lelkedért, hogy a Gehenna lángjától —

TOLDI az alatt a tallért ketté törte, s tenyerén kínálja a két féltallérral. Ámen! Itt van két féltallér, válaszs!

FOGADÓSNÉ. Hogyan? kicsúfolsz? Bábelhez. S a lovag kacag?

BÁBEL félre. Jó kedve van, most szólhatok.

N A G Y jő.

NAGY. Vitéz uram! Pejko — szegény Pejko!

TOLDI. Pejko?

NAGY. Vonaglik. Csak rád vár. Bucsú nélkül nem tudja kiadni páráját. Olly keservesen néz szerte, mintha téged keresne homályosuló szemével, hogy utólszor lásson, kedves gazdáját.

TOLDI. Szegény Pejko! El.

N A G Y utána el.

BÁBEL. Új akadály!

FOGADÓSNÉ. Az isten büntetése! Jól esik!

— S a lovag ur kikacagott?

BÁBEL. Eh, hagyj, nem téged kacagtalak.

FOGADÓSNÉ. De nem is javalnám, uram!

BÁBEL. Nem az édes ifjasszonyt kacagtam.

FOGADÓSNÉ. No már így magam is más húrt pengetek, s olyan leszek, mint a falat kenyér.

De ládd, lovag ur, ha én jól bánok a vendég urakkal, megkívánom, hogy velem is jól bánjanak.

ANTONIO jő.

ANTONIO. Uram, parancsolsz?

BÁBEL. Micsoda rendetlenség az? mért nem jelenti a lovász, hogy a Myladyt szemétre kötötték, hogy megfenyítsem a garázda pórt?

ANTONIO. Tehát már tudod, uram?

BÁBEL. Hogy ne tudnám.

ANTONIO. Tehát mért nem fenyítet meg?

BÁBEL. Te szemtelen vagy.

ANTONIO. No, no, hagyjuk annyiban! Ne kapcsoljam fel a vértet?

BÁBEL. Rendezd el. Köszönd, hogy nincs időm boszankodni. Magában. Az óra itt, s én határozatlan vagyok. Vívni nincs bátorságom, hiában, nincs! Megszólítom Toldit! Semmi áldozat ne legyen drága, ha mindjárt hátamba kerülne is!

TOLDI, NAGY jönnek.

NAGY. Ne hullass könnyeket, vitéz uram; jó az isten, ad mást; úgy sem ért többet bőrénel.

TOLDI. Nem értéke, más adott neki becset.
Nem a kár fáj nekem, Endre gazda, nem! E hű
állat csatáimban híven hordozott, legszebb diadal-
mimat vele vívtam ki, s egyszer életemet menté
meg. Azért nem adtam más kézre; azért nyomor-
gék vele örömet.

NAGY. Vitéz uram, te megtevéd, mivel sze-
génynek, mint hű gazda tartozál. Most hadd a bút,
s gondold meg, hogy Pejkonak apja és szépapja
is megdöglött egykor. Így jár a világ:

Sírt ásnak Andrásnak,

Holnap ásnak másnak.

András alatt a Pejkót értem.

TOLDI. Ásasd el.

NAGY. El, vitéz uram, s fejéhez ezen sír-
verset iratom:

Jámbor útas, hohó!

Itt nyugszik egy szép ló,

Nem is olly szép mint jó,

A neve volt Pejko.

Hordá Toldi Mikló —

St, megdöggle száraz kó —

Rban, piros Pünkösdi hó —

Napban, a fogadó —

Ban, az ólban.

Majd eltemetjük tisztességesen. El.

TOLDI magában. Könyezni látszott — feleme-

lé fejét — jobbomat nyalta, s rálehelte utolsó páráját... Pejko, nem lésszsz felejtve soha!

BÁBEL Antoniohoz. Távolítsd el a fogadósnet.

ANTONIO az ablakhoz megy. Gazdasszony! a borjú eloldott.

FOGADÓSNÉ. Meg is szopott? Oh a gondatlan cseléd sirba visz. Elfut.

BÁBEL Antoniohoz. Lódulj magad is.

ANTONIO el.

BÁBEL magában. A száz arany — Forgács — a ló: tudom már! — Toldihoz. Sajnálkozva hallom a Pejko gyászshirét. Láttad-e a Myladyt, paripámat? Gyors mint villám, mint szél; négy-öt öles árkon egyetlenegy ugrással szökik át. De nem is csoda: ősapja Nagy Sándor Bucefalusa, s ősanynja Helicon Pegasusa volt. Családja régi; több őst számlál mint bármellyikünk. —

TOLDI. Igaz, mert irva van: előbb teremte isten lovat mint embert. De miért magasztalod annyira ó nemzetségű lovadat?

BÁBEL Ha elfogadnád tőlem?

TOLDI. Ajándékban? Az ajándék köt: s én szabad vagyok.

BÁBEL. Ha megvennéd.

TOLDI. Nincs pénzem.

BÁBEL. De hátha én véletlenül pénzhez juttatnálak? Forgács neked száz aranynyal adós —

TOLDI. Ki bízta rád?

BÁBEL. Forgács maga. Én Forgácsnak kétszáz arannyal tartozám; midőn meg akarám fizetni, csak felét fogadta el, más felét meghagyá, hogy neked adjam át, kinek ő tartozott. Szinte feledem, ha most véletlenül eszembe nem jut. Erszényt nyujt.

TOLDI. Mióta hever nálad e pénz?

BÁBEL zavarodva. Mióta? — Néhány hónapja.

TOLDI. Tudtam, hogy Forgács szavatartó. De miért is bízta illy szélmalomra? — Uram, a becsületes ember pontos és más pénzét nem feledi.

BÁBEL. Bocsánat! eddig nem volt szerencsém hozzád. Félre. Bocsánatot kell kérnem saját pénzemért.

TOLDI félre. Lóra van szükségem, s lova derék állat. — Uram, most már alkudhatunk, ha paripád nem drágább száz arannyal.

BÁBEL. Ára annyi! Itt a kezem. Félre. Mi elmés módon ajándékozom meg.

TOLDI. Jobb nem szorítnunk kezet; meg találhnád siratni a vásárt.

BÁBEL félre. Lovamat eladtam saját pénzemen. De az ördögbe! így nem tudja, hogy ajándék... Oh, én esztelen!

TOLDI. Az alku tehát kötve; nézzük meg a ló fogát.

BÁBEL félre. Édes istenem, ajándék lónak nézi a fogát! — Vitéz ur, könyörgök egy szóra.

TOLDI. Tán vén a ló?

BÁBEL. Oh, dehogy! A dolog engem illet. Vitéz ur, te boldoggá tehetnél. Egy nőt imádok, s a nő engemet.

TOLDI. Tehát imádjátok egymást párosan.

BÁBEL. Útunkban gáncs van, mellyet csak te háríthatsz el. A nőnek vőlegénye volt, Ország — jeles vivó.

TOLDI. Ismerem.

BÁBEL. A nő többé nem szenvedheti őt, mert most már engem szeret; de Ország nem akar róla lemondani. Párbajnak kellene köztünk végzeni. A nőt a győztes nyerné jutalmul; a viadal ideje félóra múlva lenne.

TOLDI. Úgy siess. Vagy, az eladott lovat kéred használatul?

BÁBEL. Nem — hanem karodat! óriás karodat! Ha helyettem te vívnál.

TOLDI. De csak vivjon kiki maga menyaszszonyáért; s ha nem mer, nem érdemes rá.

BÁBEL. Te barátja vagy a kalandoknak.

TOLDI. Kardom a hazáé, becsületé s elnyomottaké: te magad is lovag vagy, s pirulj szavaidon.

BÁBEL. De úgy hiszem: hálából megtehetnéd —

TOLDI. Micsoda hálából?

BÁBEL. Oh, semmi, semmi. Féltre. Nem merek szólani. — Vitéz úr, a félénk nyúl keres otalmat az erős orozlánnál; a gyöngé galamb keres menedéket a sas szárnyai alatt —

TOLDI. A szamár ne vágyják bársony nyeregére. Jer, add át a lovat.

BÁBEL félre. A hazudság tán jobban segít. — Vitéz úr, ha tudnád, milly dölfösen hívott ki Ország! Nyilván kimondá — fényes társaságban — hogy kész Toldival is megvívni — a rettentő Toldival!

TOLDI. Villámháború, azt nem mondta!

BÁBEL. Sőt azt mondta, hogy már több ízben le is győzött.

TOLDI. Azt mondta? Hazudta, vagy te hazudod. A hazugot meg kell fenyíteni!

BÁBEL félre. Használ a mérge! — Tehát megvívsz vele?

TOLDI. Vele, vagy veled; a mellyik hazudott. Hol van Ország?

BÁBEL félre. Csak az volna hátra, hogy két tűz közé szoruljak!

TOLDI. Hol van ő? Velem kell jönnöd. Hol van ő? Megtanítom kérkedni. Hol van ő?

BÁBEL. A szép özvegynél, Kóroginénál —

TOLDI. Kóroginénál? Mit keres ott?

BÁBEL. Hiszen Kóroginé volt menyasszonya.

TOLDI. Menyasszonya? — — S Kóroginé téged szeret?

BÁBEL. Igen, vitéz.

TOLDI. Téged szeret?

BÁBEL. Nem élhet nélkülem; ezen párbaj által kíván a megunt vőlegénytől szabadulni, hogy hű szerelmemet boldogítsa.

TOLDI. Hazudság! Gyalázatos hazudság! Illy sehonnai bitangot, egy alávaló kölyköt, illy hitvány majmot, illy gyáva férget, illy ... méltó címet nem is kapok rád! ... illy féltékenőt szeretne ő?

BÁBEL. Vitéz úr, női szemek másképp látnak. Csinos külső, szép arc, sima nyelv —

TOLDI. Nyomor fia, hazudsz! Olly lelkes nő, olly bátor, olly kedves, olly derék magyar hölgy, illy országfutót szeretne!

BÁBEL. De hidd el, lovag; Országgal már jegyben járt, de érttem megtépte a kötést.

TOLDI. Téged szeretne nyomor fia, kinek veszett híre nagyobb mint tatárfutásé? téged, hamis kockás?

BÁBEL. Mind rágalom; esküszöm, mind rágalom!

TOLDI. De, uram, tudod-e, hogy hegyes orrod, hegyes térded, hegyes szakállad nekem sem tetszik?

BÁBEL. Pedig Kóroginénak —

TOLDI. A világ azt tartja: hegyes orrú s hegyes térdű nem lehet becsületes.

BÁBEL. A világ sokszor csalódik.

TOLDI. De, uram, én is azt tartom! S mivel az isten hegyes orral bélyegze, szeretném rólad e bélyeget levágni, hogy legalább láttassál becsületesnek.

BÁBEL. Vitéz úr, jó orrom van nekem.

TOLDI. Még sem értesz?

BÁBEL. Szavaid mély értelműek.

TOLDI. Vívnod kell, uram!

BÁBEL. Veled? Félre. Úr isten, őt akarom kérni, hogy helyettem vivjon, s im —

TOLDI. Ránts kardot!

BÁBEL. Oh uram, ki merne vívni a szörnyű Toldival? Megölhetsz, de nem vivok veled! Félre. Vajjon miért támad így rám egyszerre?

TOLDI. Nyomor fia! ... Férgeset nem taposok ... De villámháború, nem szabad élnie!

BÁBEL. Uram, mit véték ellened? Oltalmadat kerestem Ország ellen: miért gyűlölsz?

TOLDI. Miért? Még kérded? Miért? Miért?
— Miért van oldaladnál kard?

BÁBEL. Lovagi öltözetem kiegészítő része.

TOLDI. Lekösd, nyomor fia, oldaladról! s ha többé fel mered kötni, magadat köttetlek fel, — nyomorult gézengúz! Sétál.

BÁBEL. Ha parancsolod! Kardját leoldja, félre. Szép terv, jó éjszakát! — De vajjon mért haragudott meg?

TOLDI hirtelen megáll. S mért nem pusztulsz hazádba?

BÁBEL. Mindenütt hazám van —

TOLDI. S épen azért sehol sincs! Két hónap múlva ne halljam híredet!

BÁBEL. De, vitéz, a kedves özvegy nem élhet nélkülem. Ha én megyek, ő Országnak lesz martaléka. Ha már nem vívsz helyettem, s egy szerető párt boldoggá nem teszesz: engedj legalább szerencsét próbálnom. Igaz, borzasztó! tán kezemet, vagy lábomat töröm; de nem mondhatok le: megvívok magam! — Ha nem értem, a szép özvegyért irgalmaz. Ő Országot nem szenvedheti. Engedd kardomat újra felkötnöm!

TOLDI hirtelen megáll, mint kiben új gondolat ébred. S az özvegyet a győztes nyeri?

BÁBEL. Úgy volna —

TOLDI. S az özvegy Országtól szabadulni akar?

BÁBEL. Igen; nem szenvedheti.

TOLDI. Országgal én vívok helyetted.

BÉBEL. Vitéz ur! e változás? — Reményljek? — Szíved meglágyult? — Ah, de Ország nem fog veled vívni. Ismerni kell az illy szájaszkodót: midőn dologra kerül, odább áll.

TOLDI. De vivjon, vagy mondjon le.

BÁBEL. Hanem, ha személyemben lebecsátott sisakvérttel jelennél meg, bizonyosan küzdene. Ő a hatalmas Toldival, mint Toldival, nem mer ugyan vívni; de a gyáva Bábel alakjában —

TOLDI. Legyen! Add vértedet. A viadal után majd számolok vele.

BÁBEL. Hanem, javallanék szebb módot őt megszégyeníteni. Ha Toldi Miklós legyőzi Országot, az nem lesz újság a világ előtt: A sas legyőzte a csiripoló verebet! — azt fogják csupán mondani; hanem, ha azt hihetné a világ, hogy a gyöngé Bábel is legyőzte a dicsekvő Országot: az volna aztán a valódi szégyen! Azért jobb lesz ismeretlenül távoznod a csatatérről, s a világot azon hiszemben hagynod —

TOLDI. Hogy a díjt, az özvegyet te kaphaszd el, nemde?

BÁBEL. Igen, hogy egy szerető párt boldoggá tégy. Tehát küldöm lovászsomat a viadalbíróhoz, jelenteni, hogy én, fogadásom tartván, csak földött arccal, ismeretlenül vívhatok.

TOLDI. Vezettesd elő lovamat is.

BÁBEL. Lovadat? — talán —? Értem! Félre. Hogy jutok a nőhöz, nem tudom; elég az hogy birni fogom. El.

TOLDI egyedül. Országtól szabadulni akar? — szabaduljon általam! Bábelt szereti? miért szereti? mert nem ismeri. Bátor, erős és bajnoknak hiszi: különben miért biznék karjában? de ha most látni fogja, hogy gyáva, félénk gazemberre pazérlá kegyét, ébredni fog és megveti. Helyesen teszek! — ezen kölyöknek csak így ránthatni le álarcát. Haha, tollaimmal akar ő ékeskedni: oda állítom a nyomorú szajkót fényes tollaitól kopaszon. Rajtam akar ő játszani: várj fiu, mert megkeserülöd! Istenemre, e kölöncöt meg kell útálnia, ha egy csepp magyar vér van ereiben. Útálja meg, s Országtól a szinte unt vőlegénytől szabadultan, ajándékozza szívét egy szerető, érdeemes, bajnok s igazán becsületes férjfiunak... De miért hímezem? ajándékozza szívét nekem!

DEZSŐ jő.

DEZSŐ. Uram, itt van szállva Toldi Miklós?

TOLDI. Miért, fiacskám?

DEZSŐ. E nagy bajnokot asszonyom látni kívánja.

TOLDI. S ki ezen kíváncsi asszony?

DEZSŐ. Kóroginé.

TOLDI kitörő örömmel. Ő kívánja látni Toldi Miklóst?

DEZSŐ. És miként kívánja! Megparancsolá, török szakad, magammal csaljam. Dicső hírébe, mondhatom, szerelmes.

TOLDI. Fiú, szerelmes? Fiú, nem hazudsz? Magához térve, félre. Majd kikapott sodromból! —
— Fiacskám, sajnálom, de Toldi Miklós már el-
útazott.

DEZSŐ. Kár! ma nálunk furcsa tréfa lesz: Országgal egy bolondos lovag fog vívni.

TOLDI. Nono, talán tökkel sem üték fejét. Tehát mondd tisztelt asszonyodnak, hogy Toldi Miklós már elútazott; hanem ha összejövök vele, tudtára adom, milly nagyon ohajtja látni tisztelt asszonyod, s tudom, soká nem várat magára.

DEZSŐ. Uram, ha tetszik eljöhetsz te is; kapunk minden vitéznek nyitva áll.

TOLDI. Majd fellátok.

DEZSŐ. Most sietnem kell. Viszontlátásig! El.

TOLDI egyedül. Szerelmes hirembe! látni kíván! megparancsolá, hogy magával csaljon! Kedvemben szeretném a világot százszor összetörni és százszor összeölelni! Vívтам hazámért, vívtam címeréért, vívtam becsületért és üldöztekért:

ma megvívok szerelmemért! Kihívom az egész világot; mindent, ki hozzá emeli szemét. Egyenként, húzával, százával döntöm halomra vágytársaimat. Kihívom még a mese óriását is, s úgy szét zilálom tagjait, hogy a végitelet napján sem bírja összesöpreni! Miért veszteglék eddig is? ki kelle állnom a föld közepére, s ezt kiáltanom: Ide ki Toldival mer szeretni; vivjon vele, ha lelke van!

B Á B E L jő.

BÁBEL. A ló előállott.

TOLDI. Látom.

BÁBEL. Fegyverhordozód magam leszek. Csak attól félek, hogy nem másolhatom lovászom módorját.

TOLDI. S én, hogy a tiédet nem majmolhatom.

BÁBEL. Szolgáim várnak a vértezettél.

TOLDI. Tehát menjünk. Az előre tolakodó Bábelt visszatolja. Utánam, szolga! El.

BÁBEL. Kivívtam: ő a Myladyt, én a nőt kapom! El.

V Á L T O Z Á S.

Szoba a várban.

RÓZSA. ILON. ÁGNES. ORSZÁG vértben.
CSUPOR. NŐVENDEGEK.

RÓZSA. Ezen szoba ablakai itt a harctérre nyílnak; innen nézzük a viadalt. Ah, a sorompó már kész. Csupor, viadalbíróvá téged nevezünk. A győző itt nyerje a díjt kezemből — vagy is, kezemmel. Ország, nem szorít a vért?

ORSZÁG. Nem Rózsám.

RÓZSA. Rózsám? — még nem tiéd; Rózsa még senkié; díj vagyok, s a győztesé.

ORSZÁG. S az én vagyok. Vágytársam a port csókolja, hogy téged én csókoljalak.

CSUPOR. Hátha el sem jó a vágytárs?

RÓZSA. Ha elmarad a jelelt bajnok, más valaki törjön értünk lándzsát: Ország csak nehéz harc után jusson birtokunkba.

ANTONIO jó.

CSUPOR. Itt jó szolgája. — Jó-e urad?

ANTONIO. Már úton van. De egy kérelme van a viadalbíróhoz.

CSUPOR. Az én vagyok ; szólj.

ANTONIO. Bábel lovag, szent fogadása tartván, csak lebocsátott arcvérttel, mint ismeretlen bajnok szokott megjelenni a vivótérekén, s átvéve a díjt, épen úgy távozik. Ezt kellett előre jelentnem.

RÓZSA egymás közt. A tréfa legjobb része tönkre jut.

CSUPOR. Lovag fogadása szent, a viadalbíró hítszegésre nem kénytetheti.

ORSZÁG. Ne aggódjatok, látni fogjuk arcát. Ha ő fogadhat, én is kívánhatok valamit; s én a harc előtt azt kívánandom: hogy a legyőzött porig hajoltan, födetlen fővel, kedves Rózsám, tőled kolduljon bocsánatot.

RÓZSA. De ha rá nem áll ?

ORSZÁG. Úgy kénytelen leszek elállani kíváratomtól. Azonban, ha reménye a gyávat eddig elcsalogatá, e kis körülmény nem ijeszti vissza.

ANTONIO. Vitéz, uram válaszra vár.

RÓZSA. Jöjön urad, mint tetszik: s távozzék, mint lehet. Mi várjuk a díjra.

ANTONIO el.

RÓZSA. Ah, most értem Bábel furfangos e-

szét: félve kudarcotól, mint gyermek szokta, szemet húny, hogy mások ne lássák.

DEZSŐ JÓ.

DEZSŐ. Hiában jártam, nagyságos asszony: Toldi Miklós korán reggel elútazott.

RÓZSA. Sajnálom; ő barátja az illy kalandnak: jól mulatott volna. Most ülj le, s ird a harci hirdetményt. Ez csodálatos és szokatlan legyen, mint a párbaj maga. Ird tehát: „Mi Kórogi Zongor özvegye, adjuk tudtára mindennek, a kit illet —“ Így irnak a királyok is; pedig ünnep királynéja vagyok én is. Tovább: „a kit illet: hogy megúnván az özvegyi szomorú állapotot, eltökéltük, boldogult férjünk helyét mással pótolni, ki vigasztaljon és ótalmazzon. E hivatalért két kérő folyamodott kegyes színünk elé: Ország s egy ismeretlen lovag —“ Nem szabad őt megneveznünk. Tehát: „ismeretlen lovag. Mivel pedig, fogadásunk tartván, senkit sem útasítunk el kosárral, párbajra bizzuk a választást: a győztesnek jeggyűrűt nyújtunk s mátkája leszünk. Özvegy Kóroginé.“ Kivül trombitaszó. Ez a jel. Ő jön. Ezt viadal előtt olvassa fel a hirnök. Most lóra, Ország.

ORSZÁG féltérden. Isten veled!

RÓZSA. Isten veled, szerelmes bajnokom! s ha a kegyetlen sors fekete könyvébe fekete betűkkel azt méltóztatott firkálni, hogy e szörnyű viadalban drága életed —

ORSZÁG feláll. Te tréfálsz...

RÓZSA. Mentsen isten! — Csupor bátya, a fogadást, nemde, megnyertem? Bábel lovag sorompóban áll viadalra készen: tehát várom díjamat.

CSUPOR. Ország, ez téged illet: csókold meg őt.

RÓZSA. Ez legyen a búcsucsók.

ORSZÁG. Így, már legyőzőm a hat fejű sárkányt is. El.

CSUPOR. Nincs rá szükség: ellenednek nincs feje. El, s vele Dezső.

RÓZSA. De van nyelve hatnál is több. Kit francia nyelven dicsér, olaszul rágalmazza; mit angolul hazud, tótul tagadja; s mit magyarul fogad, németül megszegi. Valódi Bábel. De míg e hiú torony csillagkoszorúért fejét égbe tolja, én porba döntöm semmi lételetét. Mert esküvém, addig üzni őt, míg szép hazánkból megszökik. Barát-nék, a párbaj után számolok nyelvetekre.

ILON az ablaknál. A hirdetményt olvassák.

ÁGNES. Félek, falra hányjuk a borsót.

RÓZSA. Igaz, szerecsent mosunk; de nem ő

erte, a világért kell álarcat levonnunk, hogy végre lássa valódi torzképét, s az utcagyermek se félje sárral dobálni.

ILON. Most az Ország kívánságát kiáltja ki a hirnök.

RÓZSA. Elfogadja Babel?

ILON. El.

RÓZSA. Helyes! Tehát porig hajol előttünk. De mind ez csak kezdete: a viadal után szarvakat öltend e kegyvadászó Acteon.

Ki vül trombitaszó.

ILON. A viadalt kezdik. A nők mind az ablakhoz ülnek.

RÓZSA. Kár, hogy a kacajhoz előre készülünk; jobb ízűn esett volna, ha úgy véletlenül — sikoltva elugrik a székről.

ÁGNES. Ország a porban! mindjárt az első rohanással ledobta Babel.

RÓZSA. Nem! nem! nem lehet! Az ablakhoz rohan. Ő volt!... Barátnék... A szégyen.... Szeretnék a föld alá bújni!

ILON. Meg nem foghatom!

RÓZSA. Nem, férjem Ország nem lesz soha! soha!... Nem érdemes rám!... Szégyen nem párosul velem!...

ILON. De hátha véletlen eset volt?

RÓZSA. Oh nem! ne pártold! — ez nem volt eset, hanem a legcsúfabb esés.

ÁGNES. Csitt! a hirnők újra jelent valamit. Halljuk.

HIRNÖK kívülről. Csend és béke! Az ismeretlen bajnok ezennel kihívja az egész világot; mindent, ki tagadja, hogy Kóroginé a legszebb nő; mindent, ki Kóroginé birtokára nála érdemesebbnek vallja magát; egyenként, százával...

HANGOK kívül. Meglássuk!

ÁGNES. Három ifju vágat a sorompóba; Bodó is köztök van.

RÓZSA. Istenemre, ez nem Bábel!

ILON. Ki volna más?

ÁGNES. A három ifju a porba hull... Nézd... Halotti csend. Szégyen pirul a magyar levették arcán, de mozdulni egy sem mer.

RÓZSA. Nem, a győző nem lehet Bábel.

ILON. Hátha ő? Hátha ismeretlenül már többször is vívott? Hátha fogadása tartja, hogy lebocsátott vérttel küzdjön, s azért nem tudhatá a világ eddigi győzelmeit.

ÁGNES. A győztes indul. Előtte Ország balag, halványan, leverten; alkalmasint hogy fogadását teljesítve előtted porig hajoljon.

RÓZSA. Hitemtől nem válok: ezen ismeretlen bajnok nem Babel.

ÁGNES. Az nem segít rajtad: hirdetményed a győzőnek jegye: s az nem Ország.

RÓZSA. Özvegy maradok! — De: A ki másnak vermet ás.... oh e példa szó nem mindig igaz. Hirdetményem? — hogy is hangzik csak? — Tudom már... Barátnék, még semmi sincs veszve! Az egérfogó ujjamra csattant, de ki fogom szabadítani. Az első ijedség elmúlt, értelmem visszatért.

ÁGNES. Jőnek.

TOLDI. BABEL lebocsátott arcvérttel. ORSZÁG.

CSUPOR. HIRNÖK. VENDÉGEK.

TOLDI hirnökhöz. Olvasd.

HIRNÖK olvas. „Mi Kórogi Zongor özvegye, adjuk tudtára mindennek, a kit illet, hogy meg-unván az özvegyi szomorú állapotot, eltökéltük, boldogult férjünk helyét mással pótolni, ki vigasztaljon és ótalmazzon. E hivatalért két kérő folyamodott kegyes színünk előtt: Ország s egy ismeretlen lovag. Mivel pedig, fogadásunk tartván, senkit sem utasítunk el kosárral, párbajra bizzuk

a választást, a győztesnek jegygyűrűt nyújtunk s mátkája leszünk. Özvegy Kóroginé.“

RÓZSA magában. „Jegygyűrűt nyújtunk s mátkája leszünk...”

TOLDI Rózsához. A díjt!

RÓZSA. Legyen! De ez nem Bábel hangja volt. Csalás van a dologban! Ki vagy te?

TOLDI. Az ismeretlen lovag! A díj engem illet; vagy a hirdetvényt újra felolvassuk?

RÓZSA. A díj téged illet: s azért im vedd! Gyűrűt ad Toldinak. De csupán csak téged illet: s azért ismernünk kell arcodat.

TOLDI. Igazság.

BÁBEL Toldihoz. Menjünk már.

TOLDI. A szolga parancsol az urnak? — Előbb ismerjétek meg ezt. — Szolga, lépj elő s nyisd meg sisakodat!

BÁBEL. Én? én?

TOLDI. Urad parancsolja.

BÁBEL. Az istenért! ...

TOLDI. Meglesz, vagy nem?

BÁBEL. Uram!

TOLDI. Le a sisakkal! Bábel sisakját lerántja. Fegyverhordozóm!

MIND. Bábel! Kacagnak, bámolnak.

RÓZSA Barátnéihoz. Nem mondtam? Toldihoz. S ki vagy te?

TOLDI Bábelhez. Szolga, csatold le urad sisakját!

BÁBEL. Én — lovag vagyok...

TOLDI. Szolgám vagy, nyomor fia! Meglesz, vagy nem?

BÁBEL. Az úr parancsol.... Ugy-e, furcsa tréfa?... Toldi sisakját leveszi.

MIND. Toldi Miklós!

RÓZSA kacagva. Ah, dicső! Fölséges tréfa!

ORSZÁG. Újra éledek.

TOLDI. Ország, mit a harc előtt büszkén kivántál, hogy a legyőzött porig hajolva kolduljon kegyelmet, az alól feloldalak, légy szabad; de te azzal dicsekvél, hogy Toldi Miklóst meggyőzted —

BÁBEL. Oh, jaj!

ORSZÁG. Én? — Ki mondta azt? az galádul hazudott!

TOLDI Bábelre mutat. Szolgám, kit e hirért lovaggá ütök.

BÁBEL. Már lovag vagyok!

ORSZÁG. Ugy én majd lovaggá kenem.

BÁBEL. Ország, nem mondtam, esküszöm, nem!

TOLDI. Villámháború, meghazudtolsz?

BÁBEL. Azaz, nem úgy... Félre. Oh, Scylla! oh, Charybdis!

TOLDI. Nem mondtad-e, hogy Ország azzal dicsekvék, hogy engem több ízben legyőzött?

BÁBEL. Mondtam...

TOLDI. No, Ország?

ORSZÁG. Én mondtam azt?

BÁBEL. Nem mondtad, oh nem!...

TOLDI. Tehát hazudtál?

ORSZÁG. Rólam hazudtál?

TOLDI. S nekem hazudtál!

ORSZÁG, TOLDI. Ez vért kíván!

BÁBEL. Hiszen kettővel nem vívhatok... U-rak, kettőnek egyre rohanni nem szép... nem illik... Mindent visszahúzok... mindent!

RÓZSA. Bajnokok, kérlek, kimélet!

BÁBEL magában. Ó értem könyörg.

RÓZSA. Nem mondta ő azt —

BÁBEL. Nem, lelkemre nem!

TOLDI magában. Érte könyörg... szereti... jobban meg kell gyaláznom.

CSUPOR. Nem is azt mondta a lovag —

BÁBEL. Köszönöm! Hála, ezer hála!

CSUPOR. Lelkemre, nem azt mondta; hanem hogy ő vívott meg Toldival több ízben — titokban, mert Toldi szégyenl veszteni — s mindannyiszor győzött.

BÁBEL. Oh, jaj! Toldi, bocsánat! Csak tréfáltam; hiszen minden tréfa volt!

TOLDI. Hazudtál, nyomor fia, kétszeresen hazudtál!

BÁBEL. Szóm nem volt igaz... Bocsánat!

TOLDI. Takarodjál s meg ne állj a határszélekig.

BÁBEL. Szép társaság! — még egyszer bocsánat! Rózsa kezét csókolva, titkon. Ah, a sors elűz: szívem itt marad! Féltre. Kezemet szorítja... most is szeret!

TOLDI magában. Susogtak! ... Jobban meg kell gyaláznom a nyomor fiát. Bábelhez. Megállj lovag, egy szóra még! — Igaz-e, hogy Kóroginé, most mátkám, miként dicsekvél, imád?

BÁBEL magában. Oh ég, mit szóljak?

TOLDI. Imád-e, vagy nem?

BÁBEL. Oh, én másképp mondtam azt...

TOLDI. Villámháború! újra meghazudtolsz? Igaz, vagy nem?

BÁBEL Kóroginéhez titkon. Rózsám, engedd, hogy hazudjak, különben összemorzsol e vasgyűrű; vagy, oh, kívánod, hogy igazat szóljak? Parancsolj.

RÓZSA. Kövesd szíved sugalmát.

BÁBEL Toldin és Rózsán jártatva szemeit. Tehát — szeretjük egymást!

TOLDI. Szeret? Vágytársam vagy: vivjunk!

BÁBEL. Nem, esküszöm, nem szeret! Titkon

Rózsához. Bocsáss meg, angyal, más menekvés nem volt!

TOLDI félre. Villámháború, újra suttognak!
— Kölyök, vívnod kell!

BÁBEL. Már miért ismét?

TOLDI. Miért? nem azt hazudtad-e, hogy mátkám imád?

BÁBEL. Édes istenem, hát mit mondjak, hogy vívnom ne kelljen?

TOLDI félre. Csak olly gyáva ne volna! — Magamat piszkolom eltaposva. — Lódulj cenk! S ha bátorkodol többé szemeidet mátkámhoz emelni —

BÁBEL. Soha! soha! Titkon Rózsához. Szívem hasad meg; de máskép nem lehet! — Ajánlom magamat! Indul.

TOLDI Rózsához. Ez Bábel volt, a forrón szeretett.

BÁBEL visszajő. Vitézlő Toldi! — a porig suttál — de bocsáss meg — ne tégy semmivé — kérlek — add vissza a Myladyt!

TOLDI. S te add vissza a száz aranyat.

BÁBEL. De a száz arany is az enyém volt.

TOLDI. Nem Forgácstól hoztad?

BÁBEL. Nem, bajnok, hanem a Myladyt nem mertem egyenesen oda ajándékozni, s így azt gondolám —

TOLDI. Tehát nekem ajándékoztad?

BÁBEL. Azaz, ajándék volt, míg azt hívém, hogy értem fogsz vivni.

TOLDI. S most visszakéred?

BÁBEL. Kérlek, bajnok úr, én úgy gondolám, hogy te a Myladyt, s én a nőt kapom: most a dolog megfordítva áll: te a nőt kapod —

TOLDI. Tehát a ló téged illet. Rózsához. Ládd szépem, ez már a csere!

BÁBEL. Szabad reménylnem közbocsánatot?

TOLDI. Add jobbodat!

BÁBEL. Oh istenem! mi ritka kegy! Köszön... Jaj! — Toldi megszorítván kezét, jajgatva el.

TOLDI magában. Most már szeresse, ha tudja.

ORSZÁG. Barátom Toldi, tudom, mindez csak tréfa volt. Hogy legyőztél, szégyenlni nincs okom, mert úgy pirulnak ezek velem. Koronázd meg e tréfát azzal, hogy mondj le értem.

TOLDI. Lemondjak? Az ismeretlen bajnok én vagyok, s a díj engem illet.

RÓZSA félre. Nem tréfál.

ORSZÁG. Ne üzd a tréfát tovább.

TOLDI. Semmi tréfa! Kinek kedve van kételkedni: a sorompó nyitva még! — A nő enyém, kész vagyok egész világ ellen kivívni őt.

RÓZSA félre. Szegény Toldi! Tehát nem tréfál Toldi Miklós?

TOLDI. Nem, szépem!

RÓZSA. Betű szerint veszed a hirdetményt?

TOLDI. A mint írva van, s a mint szívem súgja.

RÓZSA. Tehát én is; legyen meg a mi írva van: mátkád vagyok, jegygyűrűt már adék.

TOLDI. S e változásban megnyugszol?

RÓZSA. Miért ne?

TOLDI. Nem kénytelenség szól belőled?

RÓZSA. Épen nem.

TOLDI. Így tehát nőm léssz.

RÓZSA. A mit fogadtam, vissza nem vonom.
De Toldi Miklós, úgy hiszem, szerettetni is kíván?

TOLDI. Mondd, mit kívánsz tőlem cserében szivedért? Karom neked legyen szentelve! ...

RÓZSA. Nem karodat; hanem — szakálladat kívánom!

TOLDI. Szakállamat? —

RÓZSA. Ha azt ohajtod, hogy szeresselek, le kell borotválnod szakálladat.

TOLDI. Szakállamat!

RÓZSA. E torzonborz szakállal nem tudlak szeretni: szakáll nélkül, tán — reménylheted.

TOLDI. Szakáll nélkül reménylhetek? — Szakáll, vagy nő! — Meggondolom. — Rózsám, ha bőbeszédű volnék — de, angyalkám, száz szónak is egy a vége: szeretlek, igaz lelkemből sze-

retlek... kívánlak bírni — a szakállamért! Sokat kívánsz, de — meggondolom. Most, isten áldjon meg! Lassan. Édes Rózsám, azt a barázdabillegetőt vedd ki szivedből; istenemre, talpad alá sem méltó. — A viszontlátásig. Még ma visszatérek... El.

ORSZÁG. S én, asszonyom, nem térek vissza soha!

RÓZSA. Tehát távozol?

ORSZÁG. Toldi nője léssz —

RÓZSA. Soha.

ORSZÁG. De adott szavad?

RÓZSA. Nem vesz zálogban, mint sok magyar úr jószágá. Vagy azt kívánnád tőlem, nőtől, hogy térdenállva kérjek egy férjfiut, hogy ne méltóztassék szeretni?

ORSZÁG. De miként menekszel tőle?

RÓZSA. Bíz rám. — Kedves vendégim, hagyjatok magamra; fejem valódi méhkas a sok gondrajtól. Ebédnél látjuk egymást. Országom és Rózsám kívül mind el.

ORSZÁG. Rózsám, szabad reménylnem?

RÓZSA. Hogy tudsz kétségbeesni, férjfiu, midőn a gyöngé nőt emelt fővel látod? Országom, ne búsulj, míg királynéd vigan tekint rád.

ORSZÁG. Már nem vagyok bús, mert Rózsám vigasztal.

DEZSŐ jő.

DEZSŐ titkon. Nagyságos asszony, néhány titkos szóra.

RÓZSA. Ország, kérlek, menj a vendégekhez.

ORSZÁG. A mint parancsolod. El.

RÓZSA. Mi újság, kis apród?

DEZSŐ. Bábel lovag, ki itt furcsán járt, úgy látszik, még nem érte be azzal, a mit kapott, hanem többre is vágyik.

RÓZSA. No, s mit tőn a lovag?

DEZSŐ. A várkapunál megállott, s magában valamit mormogott, aztán magához intve zsebébe nyúlt s két aranykát nyomott markomba, illy kérdéssel: „Nemde, fiacskám, hiva vagy asszonyodnak?” Én természetesen igennel válaszolék. Erre ő összevissza annyit beszélt magáról, szivéről, fájdalomról, könyeiről, a nagyságos asszonyról, szerelemről, üdvről, s tudja isten még miről, hogy a struc madár gyomra sem emésztette volna meg.

RÓZSA. De csak volt valami értelme?

DEZSŐ. Ha az ittas, vagy hagymázban beszélő szavainak lehet értelme, úgy Bábel lovag tán azt akarta mondani: hogy a nagyságos asszonynyal kívánna négy szem közt szólni.

RÓZSA. Velem? — Tudtam, hogy arca vastag és szemtelenségtől vakon, önként fog rohanni egyik hálóból a másikba. Hadd jöjön a lovag, készen talál. Dezső, siess és vezesd ezen szobába. Útadban kérd meg Csupor urat, hogy egy pár szóra alázza meg magát ide.

DEZSŐ. Mást nem parancsolsz?

RÓZSA. Nem. De, fiu, légy okos!

DEZSŐ. Az volna szép, ha én rontanám el a játékot. El.

RÓZSA egyedül. A lovag csak nem akar szárazon elmenni. Legyen! lássuk mint állja ki a tűz- és vízpróbát. — És Toldi Miklós? . . . A nagy bajnokot szívből sajnálom; de ha játékba ártá hivatlanul magát, ám tűrje ha áprilisbe jár. — Most mint ügyes takács szövőszékhez ülök, s az ezerféle fonalból torzképeket szövök.

CSUPOR jő.

CSUPOR. Húgom, hivattál.

RÓZSA. Bátya, ügyünk bíróságod alatt elvesszett: most ismét bíróvá teszek, hogy ügyünket megnyerjük.

CSUPOR. Parancsolj velem, angyalkám.

SZOLGA jő.

SZOLGA. Nagyságos asszony, tálaltak.

RÓZSA. Karodat, bátya! Asztalnál ülj mel-
lém; a sültig ki kell főznünk tervünket. El-
mennek.

HARMADIK FELVONÁS.

A fogadóban szoba.

B Á B E L jő.

Úgy kell! hálóm fogott meg! kislelküségem méltó jutalma! Ha magam vívok, győzők, s most nőt karolok: mert Országot legyőzőm, bizonyosan le; hiszen Toldi nem dobta, lefűvta nyergéből. De hát tudtam-e, gondolhatám-e, hogy Ország olly erőtlen, olly gyáva? — Erőtlen? gyáva? nem; nem Ország az erőtlen, hanem Toldi a nagyon is erős: és a mi Orzághoz képest Toldi volt, hozzám képest Ország épen az. Miért hitetném el magammal is a nem valót? Álokoskodás mást csálni jó, magunkon nem segít. Még is — a terv dicső volt! szégyenemre nem vált: kár, hogy kifeledém az árulást! De ki hitte volna Toldiról? ... Lassú viz partot mos! — S mi kimé-

letlenül szorongattak! Ország boszúból dörge rám, azért nem is boszantott annyira, mint Toldi — Toldi, csak játszott velem. Kívül komoly volt, mintha oskolázna; de sötét szemében és borzas szakálla közt sátáni kéj vigyorga kinomon: s ez volt a mi öldökölt! — Most mit tegyek? a gyalázzal tovább álljak?... Eh, gyalázat! téged im lerázlak magamról, mint uszkár a vizet: de, hajh, a szívből nem olly könnyű kirázni annyi biztató reményt! Rózsám, lelkem! szabadulni vágytál általam megunt Országodtól: s im — általam a durva Toldié levél... Lelkem, bocsáss meg! Ah, mint könnyörge értem... Kezemet újra megszorítá, meg — de Toldi is — hajh Toldi is! S míg az angyal bársony keze új lángra gyújtott, Toldi vas keze megzsibbasztá velőmet is.

DEZSŐ jő.

DEZSŐ. Uram, lovag.

BÁBEL. Te vagy? Jól látok? Rózsa követje?

DEZSŐ. A nagyságos asszony, kérelmedre hajtva kész téged kihallgatni.

BÁBEL. Oh, angyal! menjünk, repüljünk! — De — várj csak, fiu... Ő Toldi menyasszonya.

... Én nem félek ugyan e vágytárstól; hanem asszonyod jó hírnevét félttem: azért titkosan kell a várba jutnom. Igen, fiú, titkos úton kell bevezetned, különben nem megyek; a lovag köteles imádotta jó hírét is őrzeni.

DEZSŐ. Ne aggódjál; földalatti úton megyünk fel.

BÁBEL. Csókot érdemelsz, fiu! Siessünk! Mennek.

TOLDI kívül. Endre gazda! Endre gazda!

BÁBEL. Toldi Miklós!... Az ablak rövidebb út... Jer, fiú, az ablakon kell kiugranunk.

DEZSŐ. Miért?

BÁBEL. Miért? az ajtót becsukták.

DEZSŐ az ajtóhoz akar menni. Ej, dehogy...

BÁBEL. Meg ne mozdúlj! Toldival nem szabad találkozunk. Hiszen tudod. Menjünk. Az ablakon kiugrunk.

DEZSŐ. Követem, míg ki nem fut a világból. Utána ugrik.

TOLDI, NAGY jönnek.

NAGY. No, vitéz uram?

TOLDI. Endre gazda, jegyben járok.

NAGY. Jegyben? Isten áldja meg! — Szép a jegyes?

TOLDI. Szép.

NAGY. Szép. Gazdag?

TOLDI. Gazdag.

NAGY. Gazdag. Jó?

TOLDI. Nem tudom.

NAGY. Nem tudod? de azt sem, hogy rossz?

TOLDI. Nem.

NAGY. Szereted, vitéz uram?

TOLDI. Szeretem.

NAGY. Hát ő téged, vitéz uram?

TOLDI. Nem tudom.

NAGY. Nem tudom? — No, ebből is legyen okos, a ki tud.

TOLDI. Endre gazda! igaz-e, a mit a szolnoki szőke lányról meséltél?

NAGY. Igaz, vitéz uram, nem mese. Biz azt mondta az: hogy a vitéz uram szép ember, kár, hogy szakállá oly torzonborz.

TOLDI a Bábel tükréhez közelg. Nézz ki az ablakon.

NAGY. Miért?

TOLDI. Hogy mit csinált a Pejko?

NAGY sohajtva. A Pejko? — már elástam.

TOLDI. Vagy úgy!... No, csak nézz ki, ha mondom.

NAGY. Bizony furcsa! Kínéz.

TOLDI a tükörbe pillant. Borzas biz az!

NAGY. Semmit sem látok, vitéz uram.

TOLDI. Semmit?

NAGY. Csak egy tyúkot, meg egy kakast a szemétdombon. Visszafordul.

TOLDI elkapja szemét. Meg egy kakast.

NAGY. Csak egyet, vitéz uram. — De hát ki a jegyes?

TOLDI. Ő!

NAGY. Kicsoda?

TOLDI. Ő! nem érted, ő!

NAGY. Kicsoda?

TOLDI. Kicsoda? kivel Budáról Pestre egy csónakon eveztünk.

NAGY. Kit három hétig egyre emlegettél?

TOLDI. Ő.

NAGY. S azt, hogy ha egykor házasodnál, olly derék asszonyt vennél nejül?

TOLDI. Ő a jegyes, Endre gazda, ő!

NAGY. Így hát se baj!

TOLDI. De van, nagy baj van! Ő enyém, törvényesen, igazságosan jegyesem: de a szív, Endre gazda, a szív a baj! Országot nem szereti — most már talán Bábelt sem; hisz könnyedén derülten nyújtá a jeggyűrűt: de a szív, Endre gazda, a szív a baj!

NAGY. Hát nem jár kezével szíve?

TOLDI. Endre gazda, van-e borotvád?

NAGY. Van.

TOLDI. Tudsz borotválni?

NAGY. Magamat tudom, mást még nem kopaszték. Tyúkszemedet akarod kívágni, vitéz uram?

TOLDI. Nem ... hanem ...

NAGY. Hát minek a borotva?

TOLDI. Endre gazda, te becsületes, hű és igaz ember vagy: miért titkolóznám előtted? Tudd meg, hogy a jegyes csak úgy fog szeretni, ha szakállamat leborotválom: szakáll s jegyes közt kell választanom.

NAGY. Úgy le a szakállal! Hozom a borotvát.

TOLDI. De ládd, e szakáll még mind az első sarjadék; borotva még nem pusztítá. E szakáll ifjú koromnak első büszkesége volt, s annyi vig és bús emlék van hozzá kötve! S e gonddal őrzött kincs a férjfiúnak legszebb éke, választó jel a férfi és nő között! A nők csúfolják és rútak találják: de — miért tagadjam? — én szépnek találom. Endre gazda, nem válhatok tőle!

NAGY. De miért felejtet, vitéz uram, a gömbölyű nőt? A lelkemadta piros mint szakasztott rózsza, s olly kerekded mint a pogácsaalma! Hohó,

ha illy kedves tubicát kaphatnék szakállamért, levágnám, akár harminchatszor?

TOLDI. De miért kívánja épen szakállamat?

NAGY. Mért? mert csókoláskor szűrni szokott. Úgy ám! A szép mátká istenigazában meg sem csókolhatna téged, vitéz uram, borzas szakállad miatt; hiszen úgy benőtte szádat, mint tüskék szokták a barlang nyílását. Ej, le a szakállal, vitéz uram!

TOLDI. Endre gazda, hidd el, úgy vagyok, mintha jobb kezem a baltól akarna valamit lopni.

NAGY. Gondoltam egyet, vitéz uram. Hadd borotváljuk le most a szakállat, menyekző után újra megnőtethetjük. Úgy-e, okos gondolat? Ládd, vitéz uram, engedni kell a nőnek nász előtt: nász után a férjfi szab törvényt. Így voltam én is boldogult Katómmal. Ha esküvő előtt csókoltam, ő mondta: Endre gazda, hagyjon békét! ni, hogy összekinza borzas szakáll! — pedig esküvő után ő simogatta a borzas szakállat, hehehe! É szerint, úgy hiszem, megmutattam vitéz uramnak is — hogy a borotvát bátran hozhatom. El.

TOLDI. No, hát isten nevében! — Ne bozankodjál, kedves szakáll! áldozatul kell esned: de újra megnőtetlek, esküszöm, újra! Hm, de vajjon nem úgy járok-e veled, mint Sámson járt hosszú hajával? Midőn lemetszé azt Delileja, az

óriás erő megszakadt, és Sámson rabbá lön: s ha én leváglak, borzas szakáll, elasszonyosodva nem jutok-e én is rokka mellé? — Így nem kellene bántanom a szakállat! — De Sámson, hosszú haja megnővén, újra óriás lön: ha nász után szakállam megnő, nem lehetek-e én is ismét férjfiu s a házban parancsoló úr? — Így, még is levágható a szakáll! — De mit mond a világ? — A világ! — Ez a bökkenő! Azt mondja, 'Toldi Miklós: hogy szakálladat levágtad, mert nőd parancsolá! Csak azt ne tudnák, hogy ő kivánta; de egész társaság előtt nyilván kivánta... Csúfolni fognak... s tán még a gyermekek is utánam kiáltják: 'Toldi! a szél hordta el szakálladat, vagy nőd tépte ki? — Villámháború, azt ne mondja senki Toldiról! — Asszony, vagy szakáll! — Csak azt ne mondta volna: talán szeretlek! ... Talán? — s talán nem! s én szakállamat ezen talánért áldozzam fel? — Új bökkenő ez! Hát ha csak játszik velem? — A szakáll marad! — Tisztelem ő asszonyosságát, de bábja nem leszek! — A szakáll, még egyszer mondom, marad!

NAGY jó.

NAGY. Itt a borotva.

TOLDI. Nem kell, Endre gazda. 'Kegyelem

a szakállnak! Igaz! nem azt mondtad-e: hogy nász előtt Kató sem tűrte a szakállat, pedig nász után ő simogatta?

NAGY. Úgy van, vitéz uram.

TOLDI. Szokja meg Rózsa asszony is az enyémet; meg kell szoknia!

NAGY. De máskép áll a dolog esküvő előtt, máskép esküvő után, vitéz uram!

TOLDI. Te mondtad azt is: Hogy nász előtt engedni kell a nőnek, nász után a férjfi szab törvényt? —

NAGY. Azt mondtam.

TOLDI. S én annyi mintha már nász után volnék; mert a nő egyedül enyém, másé nem lehet.

NAGY. Miért nem mondtad ezt mindjárt? Oh, már így más; így azonnal te fogd meg mindkét végét a botnak.

TOLDI. S ha most feláldozom szakállamat, nem fogja-e később bajuszom szurni? Hátha végre eszébe ötlik, hogy a törökök kopaszok, s hajamat is leborotváltatja?

NAGY. Igaz, vitéz uram; mert régi példabeszéd: Csak egy hajszalet adj az ördög kezébe, egész üstöködet megragadja; és: szakállas asszonytól óvakodjál.

TOLDI. Történjék bár mi: a szakáll marad

Nem, kedves szakállam, női veszély áldozatja nem lélszsz!

NAGY. Ha a menyecske villámolni fog, a vitéz uramnak mennydörögni kell, s meghunyászkodik azonnal — Kátoról tudom. Csak bennem bizál, majd megtanítlak én, mint kell a nőket megtanítani. Illyesmiben tapasztalt ember vagyok én.

TOLDI. A mi nem hajlik, annak törni kell: de papucsvitéz nem leszek soha! El.

NAGY. Így! ne engedj; hajszálnyit se, vitéz uram! El.

V Á L T O Z Á S.

Szoba a várban.

RÓZSA. ORSZÁG.

ORSZÁG. Itt nincs menekvés.

RÓZSA. Van.

ORSZÁG. Adott szavadtól Toldi fel nem old, mert úgy kezedről kell lemondania; s ki tudna tőled válni?

RÓZSA. Toldi Miklós.

ORSZÁG. Ő még alig ösmer, még csak mesziről látott, tündér virág, s már is kebléhez kíván tűzni: hátha szép lelkedből olvasand?

RÓZSA. Lelkem, melly előtted tárva áll, Toldinak bekapcsolt könyv leend. Mindennek van jó és rossz oldala; a fénynyel testvér az árnyék is. Te bennem csak a jót, a fényt láttad eddig; mert gonddal őriz minden szerelmes kedvese szemétől az árnyékoldalt: Toldi lássa azt; a jót és fényt ne lássa, s tudom, szerelme hamar ellobog.

ORSZÁG. De neked nincs árnyékoldalod.

RÓZSA. Ha nincs, lehetne; lássa a mi nincs.

ORSZÁG. De a szerető szeme nem akar látni,

RÓZSA. Le kell róla venni a hályogot. Nyűgös leszek, mint gyermek; változó kedvű, mint április; kíváнатim túlzók, igényeim kiállhatlanok lesznek; fogadásokat csikarok tőle, mellyeket nem teljesíthet; hol fel sem vevőt, hol nagyon is féltékenyt színlek; szóval, addig zaklatom őt, míg keresztet vetve magára, így sohajt fel: Uram, ments meg e nőtől! vedd el tőlem e keserű poharat! s végre, ha mi sem használ — úgy — úgy —

ORSZÁG. Oh, mit úgy?

RÓZSA. Úgy hozzád megyek feleségül. Hogy véget vessek ezen siralmas állapotnak: menj a

káplánhoz; várjatok rám a kápolnában; még ma esküszünk —

ORSZÁG. Velem?

RÓZSA. Kivel mással?

ORSZÁG komolyan. De adott szavad? — Nem, Rózsám, azt megszegned nem szabad; míg Toldi fel nem old, nőm nem lehetsz.

RÓZSA. Így szeretlek! E nyilatkozás becsület tisztá tükre. Most ezerszer el vagyok tökéelve, s még ma boldogítlak kezemmel; menj a káplánhoz.

ORSZÁG. De Toldi?

RÓZSA. Hihetsz-e szószegőnek?

ORSZÁG. De miért titkolózol?

RÓZSA. Miért beszéljem, mit a tett úgy is fölfejtend? — Igaz! Jegygyűrűd Toldinál maradt: nincs-e számomra más gyűrűd is? Jegyezz el újra!

ORSZÁG eljegyz. De az esküvő előtt felfödöl a titkot.

RÓZSA. Szószegő nem leszek; még is hozzád megyek feleségül.

DEZSŐ jó.

DEZSŐ. Bábel lovag!

ORSZÁG. Hogy mer itt megjelenni?

RÓZSA. Hadd el, rossz angyala vezérlé ide. Tudod, mit fogadtam? hogy hazánkból is megszöktetem: s ő, mint hallod, még köztünk van. Menj a káplánhoz.

ORSZÁG. Isten veled. El.

RÓZSA. Jöjön a lovag. Csuport kérd neveimben, hogy soká ne késsék; de el ne felejtсен kopogtatni; a középajtón kell jönie. Igaz! a vendégek itt vannak az oldalszobában?

DEZSŐ balra mutat. Ebben vannak.

RÓZSA. Tehát nem vagyok tanúk nélkül. Ők is Csuporral jöjenek be. Most menj.

DEZSŐ el.

RÓZSA egyedül. Még a tűz- és vízpróba hátra van, Bábel lovag! A tűzben meg kell tisztulnod, s a vízben meg kell mosdanod.

BÁBEL jö.

BÁBEL lopva az ajtót bezárja.

RÓZSA. Már jö...

BÁBEL letérdel. Rózsám, hallgass meg! bocsánat!

RÓZSA. Kelj fel, lovag.

BÁBEL. Nem addig, míg meg nem bocsátasz!

RÓZSA felemeli. Bocsánat! Lovag, szavad volt hozzám. Beszélj.

BÁBEL. Csak egy szavam, kedves, s e szó: szeretlek!

RÓZSA. Lovag, téged bátor hősnek hittelek, karodra bízom sorsomat: s te — Toldinak játszál oda.

BÁBEL. Vádold a sorsot, vádold a csalót, ne engem. Te hű karomra bízad sorsodat, de én karomban bízni nem merék; hogy drága birtokod ne kockáztassam, a legkeményebb bajnokot bérlém fel — de, hajh, árulót fizettem!

RÓZSA. Nem vagy-e te Toldinál keményebb bajnok? nem győzted-e meg többször, titokban? miért nem vívtál magad?

BÁBEL. Igaz! magamnak kelle vivnom!

RÓZSA. Tehát most vívjál vissza Tolditól?

BÁBEL. Nem lehet, Rózsám; mert megesküvém Toldinak, hogy vele nyilván sohasem vívok. — Rózsám, engedj a sorsnak; nyujts Toldinak kezet, nekem hagyj meg szívedet. Mondjon neje nek a csalárd vitéz a világ előtt: én titokban kedvesemnek — angyalomnak sohajtlak!

RÓZSA félre. Gaz ember! — Nem, Toldi ne bírja kezemet soha; inkább halál, mint Toldi...

BÁBEL. Csak egy mód van hátra, esküdjünk titokban.

RÓZSA. S adott szavam?

BÁBEL. Mondd, hogy tréfa volt.

RÓZSA. De a világ nem hiszi tréfának.

BÁBEL. Higyjen a világ, a mit akar, az okos nem hajt rá. Beszéljen a világ; mi várunkban kacagjuk; s ha irigy foga várunk falait ketté rágna is, boldog szerelmünk rózsafüzérét nem fogja soha.

RÓZSA. Igen, még ma esküszöm — félre — Országgal!

BÁBEL. S én üdvezülök! Keze után nyúl, a középajtón kopogás. Bábel mozdulatlan marad.

TOLDI kívül. A vőlegény kopog; nyisd ki.

RÓZSA zavarodva. Mi ez? — az ajtó zárva? ki zárta be? — Bábelhez. Zárva az ajtó? — ki zárta be?

BÁBEL suttogva. Nem tudom, talán kívülről —

RÓZSA. Nem, nem, belülről van zárva. Lovag, te zártad be?

BÁBEL. Bocsánat! Oh én ostoba! — Föld, nyilj meg!

RÓZSA. S most Toldi... Mit fog mondani? — Félre. A gyalázatos magamat is zavarba hozott.

BÁBEL. Mondani? ő nem mond semmit, hanem megöl... Ah, ezen ablak...?

RÓZSA. Száz lábnyi mélyre ásít.

BÁBEL balra mutat. E mellékszoba?

RÓZSA. Zárva szokott lenni —

BÁBEL jobbra mutat. S ezen mellékszoba?

RÓZSA. Ebből nincs kijárás —

BÁBEL. Elvesztem!

RÓZSA. Szóljak?

BÁBEL. Oh ne! Az égre, minden szentre,
ne szólj, ne ölj meg!

TOLDI kívül. Tudom, hogy itt vagy, nyisd ki.

RÓZSA fenn hangon. Toldi, te vagy?

TOLDI kívül. Én!

RÓZSA az ajtóhoz akar menni. Tüstint!

BÁBEL kezét megragadja. Irgalom! Oh én boldogtalan! — Nem kelle jőnöm! Nem kelle jőnöm! —

RÓZSA. Szabadulás!

BÁBEL. Hogyan?

RÓZSA jobbra mutat. Menj e mellékszobába, ott nőruhákat fogsz találni; öltözzél gyorsan ezen áruhába; később távozhatol.

BÁBEL. Oh hála! Jobbra el.

RÓZSA magában. Bár ne jőne Csupor — vagy ... Toldit is a játékba ártsam? miért ne? ha esze van, átlátja a tréfát; — s tanúm is van elegendő! Kinyítja a középajtót.

TOLDI jő.

TOLDI kiszól. Endre gazda, várj kívül.

RÓZSA. Bajnok, bocsáss meg, kissé elszen-
deredtem.... Hogyan? —

TOLDI. No, szép jegyes, miért villog sze-
meidben harag?

RÓZSA. Szakállal mertél visszajőni?

TOLDI. Igen, szakállal.

RÓZSA. Nem kértem? nem parancsoltam-e?

TOLDI. A parancs a férjet illeti!

RÓZSA. Toldit illeté. Félre. Szakállát többre
becsüli... a seb nem halálos. Igen nyájasan. Tehát
szerelmemet nem ohajtod?

TOLDI félre. Ha így néz rám, szilárdságom
elolvad. De, szép asszony, szakállam és szerel-
med nem ellenkezik egymással.

RÓZSA még nyájasabban. Tehát e kis áldozat-
ra sem méltó szerelmem? —

TOLDI félre. De már így megborotvál! —
Nagyobbra — életemre méltó — nem illy kicsiny-
re, szép Rózsa!

RÓZSA. De ha én csak ezt kívánom...

TOLDI. Rózsám! az isten két külön nemet
alkotott, némbert és férfit; miért kívánod, hogy
férjfiúból asszonynya legyek? —

RÓZSA. Azért nem léssz azzá; megmarad bajúszod.

TOLDI. Ne szabj szívednek ily csekély árt: szakállammal egy értékű volnál?

RÓZSA. Te szabsz csekély árt szívemnek; mert szakálladat többre becsülöd.

TOLDI félre. Nincs-e igaza? — De, Rózsám, nem kelle kívánnod a világ előtt: így gúnytárggyá leszek.

RÓZSA. Igaz, a világ papucs-vitéznek csúfoland.

TOLDI kitörve. Villámháború, annak ne csúfoljon, csak annak ne!... Szelidülve. Rózsám, állj el kívánatodtól.

RÓZSA. Soha! Választanod kell: vágd le a szakállat, vagy mondj le szerelmemről.

TOLDI. Kivánj nagyobb áldozatot!

RÓZSA. Kivánhatok? — Tehát, Toldi Miklós, a legnagyobbat kívánom!

TOLDI. Kivánd! Érted legyőzők ezreket!

RÓZSA. Győzd le magadat!... Ez, hidd el, a legnagyobb győzelem. Mondj le jogodról.

TOLDI. De midőn úgy szeretlek!

RÓZSA. De ha én nem szeretlek.

TOLDI. Nem?

RÓZSA. Mást szeretek.

TOLDI haraggal. Mást szeretsz? ki az?

RÓZSA. Miért kérded? szemeid haragban for-
ganak —

TOLDI. Miért? lássuk, kinek dobog fentebb
szíve; ha szeret, tudjon érted meghalni is!

RÓZSA. De én nem nevezem meg.

TOLDI. Nem? — jogomról nem mondok le!

RÓZSA félre. A seb nem könnyű: sajnálom a
derék bajnokot!

TOLDI. Ah, tudom már — Bábel az! E tar-
ka bűnelény, ez babonázott meg. Oh asszony,
hová titted szemeidet? Kell-e őt más színekkel
festenem? nem láttad-e ma egész utálatos alak-
jában? De, istenemre, inkább ne légy senkié,
mint illy kóboré! Gátad leszek, míg pihegek; jo-
gomról nem mondok le: magyar vér illy mecse-
vészült vérrel ne vegyüljön soha! Inkább senkié,
mint Bábelé!

GSUPOR, SZOLGÁK középen jönnek. VENDÉ-
GEK balról.

GSUPOR kopogtat.

TOLDI. Ki háborgat? Szabad!

GSUPOR bejő. Kedves szerelmes pár, bocsá-
nat, hogy ezen édes órában háborgatlak! Engem
bírói tisztem hozott ide.

RÓZSA magában. Most megöli...

CSUPOR. Itt boszorkány rejtezik.

RÓZSA félre. Hogy távoztassam el? — Bátyám, csalódol, itt nincs boszorkány.

CSUPOR. Hallád-e hírét Erzsének? Ezen hetedhét országra szóló boszorkányt megyénk törvényszéke máglyára ítélte, s e gonosz nőt a merdek falon (jobbra mutat) eme szobába láttam kúszni. Útját alólról keresztvonással elzártam; többé meg nem szökhetik. Szolgák, hozzátok elő a boszorkányt.

SZOLGÁK az oldalajtón el.

RÓZSA félre. Mi lesz ebből? Most egyszer félek a tréfától.

TOLDI. S te hiszesz boszorkányt?

CSUPOR. S te nem hiszesz? óh, pogány!

BÁBEL asszonyi ruhában. SZOLGÁK jönnek.

CSUPOR. Végre kezünk közt vagy, boszorkány! A törvény rég elítélt; a máglya vár égő karaival; jer, öleld sátányi vőlegényedet.

BÁBEL. Mit? én boszorkány?

RÓZSA titkon Babelhez. Ne szólj.

BÁBEL. S megégjek? köszönöm alásan. Tit-

kon Csuporhoz. Uram, én Bábel vagyok, nem boszorkány.

CSUPOR. Hogy is ne! Kacag.

TOLDI félre. Hah, Bábel — vele zárva! Rózsához titkon. Pirulj asszonyom!

RÓZSA titkon. Ártatlan vagyok —

TOLDI titkon. Kiméllek: de ő nem viszi el szárazon.

RÓZSA félre. Magam is azt akarom. Toldihoz. Érts meg jól, minden csak tréfa.

TOLDI. Tréfa! gyönyörű tréfa! Bábelhez titkon. Nyomer fia, ismerlek. Mit parancsolék?

BÁBEL titkon Toldihoz. Uram, én boszorkány vagyok, nem Bábel.

CSUPOR. Szolgák, miért késtek? El vele, míg a máglya el nem ég.

BÁBEL. Megálljatok! Csuporhoz titkon. Tekints rám, nem ismersz? Bábel vagyok.

RÓZSA titkon Bábelhez. Ne szólj, légy néma!

BÁBEL. De megégni?

RÓZSA. Érettem!... Én égek éretted...

BÁBEL. Más égni, más megégni!

TOLDI magában. Hah, újra susognak. Hogy tegyem semmivé?... A nőt kimélnem kell....

CSUPOR. Még is késtek? El vele!

BÁBEL. Urak, ha mondom, Bábel vagyok!

CSUPOR. Valóban — hasonlít hozzá — ni,

épen olyan. — De ez ne kösse meg a törvény kezét. Urak, a boszorkány Bábel lovaggá változott; de mindez csak szemfényvesztés. Oh, tudjuk, boszorkány, hogy olly alakra tudsz változni, minőre akarsz: de Bábel hitvány alakja most nem segít rajtad.

BÁBEL elhányja a női ruhát. Urak, csak tréfa! Lássátok ez álruha. Bábel vagyok, nem boszorkány.

TOLDI magában. A nyomorult nem kiméli kedvese becsületét.

CSUPOR. Lássátok, már egészen Bábel lovaggá változott. De ő boszorkány; nem más, mint Erzse, Bábel alakjában, s meg kell égnie. Most el vele, míg vízi borjúvá, lóvá, vagy számmárrá nem alakul át.

BÁBEL. Oh, várj, míg beh bizonyítom.

CSUPOR. Semmi bizonyság! El vele!

BÁBEL. Rózsám, ne hagyj megégni! Mondd hogy én vagyok!

RÓZSA titkon. S jó hirnevem?

BÁBEL. Urak, Bábel vagyok; e nőnél voltam, s Tolditól ijedtemben öltöttem ezen ruhába!

TOLDI magában. Többé nem tartozom kimélettel — Urak, becsületesemre mondom, ez nem boszorkány, hanem Bábel lovag.

BÁBEL. Órangyalom! Nagylelkű férjű!

TOLDI. Vissza, nyomor fia! — Jegyesemmel bezárkózva voltál: azért ne égj, hanem halj meg fegyveremtől!

BÁBEL. Irgalom!

CSUPOR. Csodálatos lény, ki vagy tehát? Bábel lovag, vagy a boszorkány? Ha a boszorkány vagy, meg kell égned: ha Bábel vagy, Toldi öl meg. Válaszsz, a törvény hiszen szavadnak.

BÁBEL. Urak, becsületemre ... egyik sem vagyok!

CSUPOR Toldival beszél.

RÓZSA Bábelhez titkon. Megmentelek...

BÁBEL. Úgy angyalom léssz, ki a bünhödés lángjaiból kiemel.

TOLDI haraggal Csuporhoz. Nem, illyes tréfát nem értek —

CSUPOR. Legalább bizd rám a büntetést.

TOLDI. Legyen! Férget taposni úgy sincs kedvem.

RÓZSA. Úgy látszik, a bírák nincsenek tisztában: vajjon boszorkány-e e lény, vagy Bábel lovag; szükség erről meggyőződnieök. Bábelhez. Tudsz úszni?

BÁBEL. Oh, nagyon rossz!

CSUPOR. Igazság! meg kell győződnieök. Tehát, szokás szerint, dobjuk előbb a Tiszába. Ha

elmerül: nem boszorkány, s csak a Tiszába fúl.
Ha nem merül el: boszorkány, s meg kell égnie.

BÁBEL. Urak, ismét a réginél vagyunk: vagy a Tiszába fúlok, vagy megégek.

GSUPOR. Ez a boszorkány-törvény!

RÓZSA titkon Bábelhez. A Tiszába dobnak, más menekvés nincs; úszszál keresztül rajta, s otthon átöltözve, siess vissza, mert még ma esküszöm.

BÁBEL. De ha bele fúlok.

RÓZSA. Csólnakot küldök utánad.

TOLDI kitörve magában. Folyvást sugdosnak...
Legyen büntetésök megvetésem!

GSUPOR. Szolgák, el vele. El a Tiszába.

BÁBEL. Rózsám, isten veled! A szolgák elhurcolják.

GSUPOR. Kedvesim, tartsatok velem... Toldi és Rózsán kívül mind el.

TOLDI. Kiméltelek, de a drága kedves elárult.

RÓZSA. Kedves? — ki az?

TOLDI. Az, kit vágytárssá pirulok nevezni!
— Szép asszony, köztünk minden szövetség felbomlott: lemondok jogomról, le drága birtokodról; vedd vissza adott szavadat, vedd vissza jegygyűrűdet!

RÓZSA. Visszaadod szavamát? de én nem ve-

szem vissza. A jeggyűrűt nyujtod? de én nem fogadom el.

TOLDI. Nem fogadod el? ... Az imént magad akartad —

RÓZSA. De most nem akarom. Az imént kértelek, hogy mondj le; többé nem kérlek.

TOLDI. De nekem nem kellesz, s nyakamba csak nem varrod magadat —

RÓZSA nyájasan. S te bűnösnek hihetsz? nézz szemem közzé!

TOLDI ötvölve. Mit szemünkkel látunk ...

RÓZSA. Toldi Miklós, ne higjy mindenben szemednek. Várj itt néhány pillanatig, visszatérve igazlom magamat. El.

TOLDI egyedül. Ne higjy szemednek! ... hát minek higjyek? — Eh, új ámitás! Sisakomon megelégszem a sastollal, nincs szükségem, régi német divat szerint, szarvakra! Heh! Endre gazda!

NAGY jó.

NAGY. Itt vagyok, vitéz uram. Levágjuk a szakállat?

TOLDI. Egy szálát-se, Endre gazda! Nem kell az asszony!

NAGY. Nem? Vajjon miért?

TOLDI. Ne kérdezd! Menjünk ezen gomborából.

NAGY. Ha úgy parancsolod, vitéz uram.

TOLDI megáll. Még is ... várjunk még ... azt mondá, igazolja magát.

NAGY. Talán nem akar hozzád jöni?

TOLDI. Én nem akarom elvenni. — Ne higgy szemednek...

NAGY. De hát miért nem vennéd el?

TOLDI. Miért? — Endre gazda, nem jó szeretni!

NAGY. Nem jó? de édes ám.

TOLDI. De hátha tréfa volt? — Csupor is azt mondá ... Villámháború! s a zárt ajtó... a zavar ... a sugdosás... mind tréfa volt? mind? — Endre gazda, menjünk! Indul, de néhány lépésre megáll.

NAGY. Bizony csodálatos! reggel a nő nem akarta, s a vitéz úr akarta; most a nő akarja, de a vitéz úr nem akarja. ... Bizony csodálatos! — No menjünk hát!

TOLDI. Nem lehet, nem lehet!.. Lábaim ide gyökereztek... Endre gazda, nem jó szeretni!

NAGY. Mi bajod, édes vitéz uram?

TOLDI. Mi? mi? — Azt tudnod nem szabad ...

NAGY. A vitéz uram olyan, mint a nyugős gyermek: baj nélkül is baja van.

TOLDI. Úgy-e, nagyon megváltoztam?

NAGY. Nagyon ám; ma még nem is ettél.

TOLDI. A szív, Endre gazda, a szív!... Azt sem tudom, mit akarok . . . mennék is, nem is; maradnék is, nem is —

NAGY. Csak meg ne ártson egészségednek.

TOLDI. Úgy vagyok, Endre gazda, mintha álmomban röpülni akarnék, s valaki lábamnál fogva lehúzna.

NAGY. Kár, hogy nem értem.

TOLDI. Nem? képzeld, mintha szomjas volnál.

NAGY. Akár éhezzem is...

TOLDI. Ha egy kulacs borral kínálának: mit tennél?

NAGY. Mit? furcsa! meginném — hát meginném — hát —

TOLDI. De ha méreg volna benne?

NAGY. Úgy nem innám meg.

TOLDI. De ha nem tudnád bizonyosan, vajjon van-e vagy nincs benne méreg?

NAGY. Úgy — vizet innám.

TOLDI. Épen így vagyok én!... Tehát vizet innál?... Így teszek én is: s lemondok a nőkről! Nem, gyönyörű galambok, nem piszkáltok Toldi

orra alá! Magában merengve. Hú kardom, téged öllelek újra keblemhez! Kár, hogy hasonlitasz a nőkhöz: kívül cifra tokod van, pedig belül öldöklő az acélod. De különbözöl is tőlök: te véded becsületünket s nem sebzéd, mint ők! ... Tudtam, hogy nem nyílik nekem rózsza, mert élettavasom elvirult! — Egyszer lobbant fel bennem a szerelem; akkor is posvány fölött bolygó tűz vala! — Vissza a harctérekre, Toldi! ott a te helyed! ott te osztasz, nem te kapsz sebeket. Ótalmazd a védtelent, fenyítsd a kérkedőt s büntesd a gonoszt! Vissza a harctérekre! S ha olly áldozat kell, minőt csak óriás kar vívhat ki: szőltsd akkor, magyarok istene, Toldi Miklóst; s ha dicsőn hagysz halni: más világon megküzdöm az ördögökkel is!

NAGY az ablaknál. Vitéz uram, most nem kaskast meg tyúkot látok ám: menyasszonyunk esküszik a kápolnában.

TOLDI. Bábellem?

NAGY. Dehogy, valami magyar úrral.

TOLDI az ablakon lenéz. Országgal? ... Mi ez? Országgal! — Tehát nem Bábelt, Országot szerette volna? vagy ezt is megcsalta? ... Hátha ... a nő pajkos? ... Hátha Bábellem csak játékot űze? a Tiszába dobták; s az egész nem történt-e mintegy kicsinált terv szerint? — Ha jobban meg-

gondolom, mindinkább elhiszem. Úgy van, én nem láttam jól; hiában, a szerelem s a féltés görbén lát. De hát, nem magam avatkozám-e a játékba? Ki mondta, bogy Bábel helyett vivjak? nem kényszerítém-e a nőt? ... A szerelem bolondított el, nem ők. Ha boszankodom, kikacag a világ... De az özvegy szószegő jegygyűrűje még most is ujjamon... Oh, ezért számolunk! számolunk, szép asszony! — Jőnek. Most majd én kezdek a tréfához.

ORSZÁG, RÓZSA, CSUPOR, ILON, ÁG-
NES, HIRNÖK, VENDÉGEK jőnek.

TOLDI. Épen jókor, szép mátká! Tovább ne késsünk; jer esküvőre.

RÓZSA. Előbb légy bíró köztem és Csupor bátyám közt.

TOLDI. Miben?

RÓZSA. Csodálatos perünk van; értsd meg jól, aztán ítélj igazán.

TOLDI. Halljuk, urak! Félre. Vajjon miben sántikálnak?

RÓZSA. Tegnap ebéd után, több vendég úrral, köztök volt Ország és Bábel is, a vártérre nyíló erkélyre léptünk. Jó kedvünkben a tréfa és

kacaj egymást kapta el. Im kendőmet az erkélyről a vártérre találám ejteni. A vendég urak mindnyájan érte akartak rohanni. Én hogy a nevetséges tolongást neveljem, így szólék: urak, a ki kendőmet, míg tized olvasok, felveszi a földről, annak váramat adom! — Meg kell jegyeznem, hogy az erkélyről nyaktörés nélkül senki sem ugorhatott le; lekerülni pedig három termen s legalább negyven lépcsőn kelle: s így, az erkélyen levő uraktól lehetlent kívánván, lehetlen volt váramat elvesztenem. Azonban, mi történik? — Alig számlállok ötig —

CSUPOR. Én az erkély alól kilépek: a kendőt hamarjában felveszem, s így kiáltok hozzá: „Húgom ne számlálj tovább, a vár enyém: kendődet a földről én vevém fel!“ — Itélj, Toldi: nemde a vár enyém:

TOLDI félre. Engem akarnak hálóba keríteni...

RÓZSA. Igen, de én csak az erkélyen álló urakat értettem.

CSUPOR. Az nem tartozik rám. Így szóltál: urak! — s nem vagyok-e én is úr? — urak, mondád: a ki felveszi kendőmet, míg tized olvasok, annak váramat adom! — Én felvettem s a vár enyém.

TOLDI. Természetesen!

RÓZSA. De mikor tréfa volt —

CSUPOR. De én nem értek tréfát!

RÓZSA. Szólj te, Toldi; ha ő saját javára így magyarázza az ügyet: nem magyarázhatom-e én is teljes joggal a magaméra, ha tudom?

TOLDI. Ha tudod... de alig hiszem.

RÓZSA. Halld tehát, hogy magyarázom én szavaimat. Nem azt mondtam-e én: a ki felveszi kendőmet, annak váramat adom?

CSUPOR. Igen, azt mondtad.

TOLDI. Halljuk, halljuk!

RÓZSA. De azt úgy-e nem mondtam: vajjon örökbe, zálogba, vagy bérbe adom-e? az egyedül tőlem függ.

TOLDI félre. Ha belesülök... No, Csupor?

RÓZSA. S én kész vagyok Csupornak váramat negyed órára ötven ezer aranyért, ha tetszik, bérbe adni.

TOLDI félre. De már belesülök... No, Csupor? veszed-e vagy nem?

CSUPOR. Van eszem!

TOLDI. Tehát, szép Rózsa, nemde le kell mondania?

RÓZSA. Derék egyenes szívű férjfiú, rajtad a lemondás sora! Te mondj le rólam, mert a kendő története mátkaságom képmása.

TOLDI. Tudtam. Félre. Beh jó, hogy szakálmamat le nem borotváltam!

RÓZSA. Te az erkélyen alul voltál, az erkélyen csak Bábel és Ország volt, s a kendő csak az erkélyen állóknak volt leejtve. A párbaj tréfa volt: valóvá csak te akartad tenni. Betű szerint vevéd a harchirdetést: ne boszankodjál, ha én is épen úgy vevém.

TOLDI. De, szép mátká, némi különbség még is van a dologban: a várat örökbe, zálogba vagy bérbe lehet adni; de te mátká és jegyes valál.

RÓZSA. Halld előbb, miként magyarázom én a hirdetményt. Hirnök olvasd fel.

HIRNÖK olvas. „Mi Kórogi Zongor özvegye...

RÓZSA. Csak a végét!

HIRNÖK... Mivel pedig, fogadásunk tartván, senkit sem útasítunk el kosárral, párbajra bizzuk a választást: a győztesnek jeggyűrűt nyújtunk s mátkája leszünk. Özvegy Kóroginé.“

TOLDI. No, szép mátká?

RÓZSA. Érted-e jól e hirdetményt?

TOLDI. Hogy ne érteném? azt ígéréd benne, hogy mátkám leszesz.

RÓZSA. Igen, hogy mátkád leszek; de mikor? ez a kérdés — száz év múlva! Vagy, jobban magyarázva: már voltam is mátkád, reggeltől estig!

TOLDI. De Orzágnak neje lettél.

RÓZSA. Tehát már tudod?

TOLDI. S mátká létedre nem volt szabad máshoz menned.

RÓZSA. Hol van az megírva? Betű szerint vevéd a hirdetést, én is. Mátká! ez pusztá név, melyet eldobhatunk; a házasság előcsarnoka, melybe kivüle mellékajtó is vezethet: hány mátká ment már máshoz férjhez? miért ne én?

TOLDI. De jegyesem is valál: ez nem pusztá név, melyet eldobhatni.

RÓZSA. Jegyesed nem voltam. Én csak azt ígértem, hogy a győzőnek jegygyűrűt adok —

TOLDI. Igen, s a gyűrű im itt van!

RÓZSA. De a jegygyűrű nem az enyém, hanem az Országé volt; vele tegnap jegyzett el engem.

TOLDI. Ezt nem értem.

RÓZSA. Ha nem hiszed, olvasd; neve belé van vésve.

TOLDI a gyűrűbe nézve. Or — szág —.

RÓZSA. S így ígéretem szerint adtam jegygyűrűt, de jegyesed nem valék; hanem te voltál az Ország jegyese.

TOLDI. Ármányos teremtés! hogy rá szedett!

ORSZÁG. Kölcsön kölcsönért, barátom Toldi! Ma reggel te dobtál ki engem a nyeregéből: most én dobtalak ki tégedet.

TOLDI. Így olly joggal birtalak, szépem, min akár a holdvilágot?

RÓZSA. Nem, Toldi, hanem mint a ki zálogot vesz örök áron, melyet az ősi birtokos visszapöröl: a zálog én voltam, s az ősi birtokos Ország, szeretted férjem.

TOLDI. Még volna szóm holmi zárt ajtóról, suttogásról; — de a férjnek jó sokat nem is tudni.

RÓZSA. A férj mindent tud, s jót kacagott rajta. — Azonban itt jó a talány maga, s megfejtését is magával hozza.

BÁBEL jó.

BÁBEL. Jó estvét fényes társaság!

RÓZSA. Épen vártunk, lovag.

CSUPOR. Nem a lovag volt?...

BÁBEL. Én? mi?

CSUPOR... A boszorkány, kit a Tiszában megúsztaték?

BÁBEL. Ki hinne boszorkányt? Gyermeki mese!

CSUPOR. Tehát nincs boszorkány? Oh, úgy ezerszer bocsánat! úgy a lovag volt, kit vízbe dobtunk.

BÁBEL. Engem?

CSUPOR. Ne tagadd, hajad most is vizes. Ezer bocsánat!

BÁBEL. Azaz, lehet boszorkány. — Nagyon megizzadék.

RÓZSA. Lovag, szavamtól Toldi feloldott.

BÁBEL. Tehát reménylhetek?

RÓZSA. Méltó jutalmat. De előbb tudatnom kell a világgal is jeles tulajdonodat. —

BÁBEL. Kérlek, ne hízeld; ha dicsérsz, pirulnom kell.

RÓZSA. Oh, te sohasem pirulsz... Olvasd, leirtam teljes címzetedet. Iratot nyujt.

BÁBEL sok hajlongással. Oh, kérlek! — Nagy megtisztelés! — Csókolom kezedet! Olvas. „Adjuk tudtára mindennek egész Magyarországon, minden magyar vitéznek és hölgynek, hogy Bábel lovag áruló — hazug — gyáva...

RÓZSA. Tovább, tovább! alább van a java.

BÁBEL kételkedve. .. Dicsekvő — rágalmaz...“ Elhallgat.

RÓZSA. S ha ebből egy betűt mersz tagadni; vedd keztyűmet, velem kell vívnod.

BÁBEL. Hölgyekkel nem vívok, mert a veszteség bizonyos...

RÓZSA. Részünkről.

BÁBEL. Tréfa volt minden?

RÓZSA. Minden tréfa volt, csak ez irat nem az. Olvasd keresztül jól, mert másolatját egész hazánk fogja olvasni, róla a pecsét hazug szádra üttetett.

TOLDI. A mit mondtam, megmondtam; meg ne állj a határokig!

BÁBEL. Így e hazában többé nincs helyem?

RÓZSA. Megmosva, tisztán távozhatol.

BÁBEL. Mellyik föld szomszéd a magyarral?

RÓZSA. Törökország.

BÁBEL. Tehát magamat ajánlom! El.

TOLDI. Szép Rózsa, most tisztán állasz előttem is. Rózsa vagy, kedvesem, vidám, mosolygó virág; s csak a hivatlan és tisztátlan kezűt vérzik töviseid. Én tiszta kezű, de hivatlan valék!

RÓZSA. S még is, ha nem volna kinek keblen virágoznom, tiéden ohajtanék elhervadni.

TOLDI. Mint volt vőlegény, csak egy csókot kérek! ... isten engem, legelső lesz, anyámon kívül, mellyet nőtől kapok.

RÓZSA. Ha férjem nem ellenzi —

ORSZÁG. Legyen! s a jegygyűrű ujjadon legyen barátságunk örök záloga.

TOLDI. Barátod a sírig! — A csókot menyasszony!

RÓZSA. Simítsd félre szakálladat.

TOLDI. De nem borotválom le. Csókot kap Rózsától. E csók bezárta ajkamat.

MIND. Eljen Toldi Miklós!

T u d n i v a l ó k.

---

1. A' magyar tudós társaság ezen munkának csak kiadója lévén, nem kezeskedik a' benne követett nyelv-szabályokról, sem írásmódról, sem végre akármi nemű nyelvet 's írást illető elvekről: egyedül arra kívánt a' kéziratok' bírálataiban ügyelni, hogy az elfogadott és sajtó alá bocsátandó munka, mint egész, egy vagy más tekintetből, ajánlható legyen, 's a' literatura' állapotjában kiadásra méltónak tartathassék.

2. Nem vizsgálhatván meg a' benyújtott kéziratokat a' társaság fejenként és egészben; ezt, u. m. R ó z s á t, melly heted magával az 1840diki dramai jutalomért versenyzett, a' XI-d. nagy gyűlés, az ezen pályamunkák' megbirálására választott küldöttség' ajánlására méltatta első jutalomra, és sajtó alá.

3. A' társaság által kiadott kéziratok közül ez LXV. számu.

Pesten, october' 15. 1840.

D. SCHEDEL FERENCZ,
titoknok.

A' magyar tudós társaság' költségein a' következő szépliteraturai munkák jelentek meg, 's Eggenberger J. és fia megbízott középponti könyvárosoktól megkaphatók:

KAZINCZY FERENCZ' eredeti munkái. Első kötet. Poetai munkák, XIX és 305 lap. Kötve postapap. 1 ft 36 kr.; nyomt. pap. 1 ft. 12. kr.

— — Második kötet. Utazások, öszv. 424 lap. postapap. 2 ft. 10 kr., nyomt. pap. 1 ft. 40 kr. ep.

EREDETI JÁTÉKSZIN. Kiadja a' m. tud. társaság.

I. VÉRNÁSZ. (Első pályadíjt nyert) szomorujáték 5 felv. *Vörösmarty Miháltól*. Második kiadás. 48 kr.

II. TIRUS. (Második pályadíjt nyert) szomorujáték 5 felv. Szerzője *Horváth Cyrill*. 40 kr.

III. FALUSI LAKODALOM. (Másod karbeli jutalom-) vígjáték 3 felv. Irta *Jakab István*. 36 kr.

IV. ÁTOK. Dramai költemény. Irta *Tóth Lőrincz*. 45 kr.

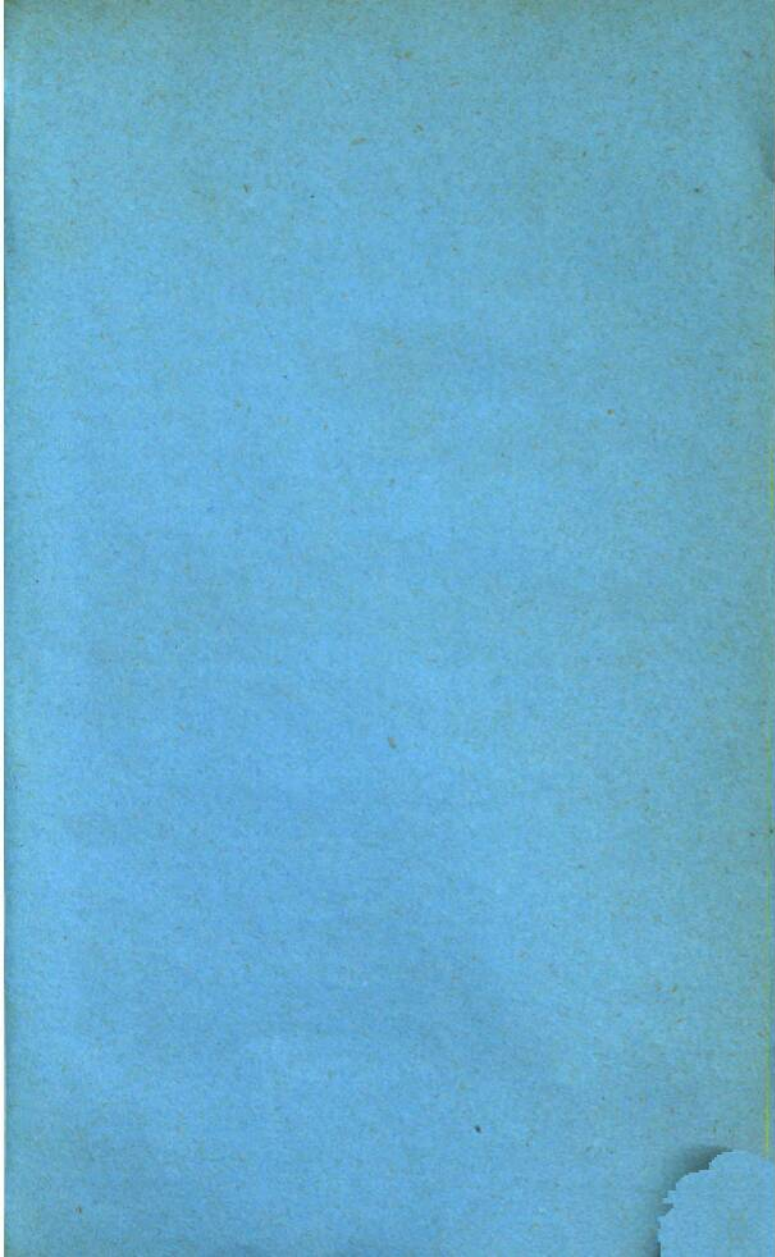
V. ZSARNOK APA. Drama 5 felv. Irta *Jakab István* 32 kr.

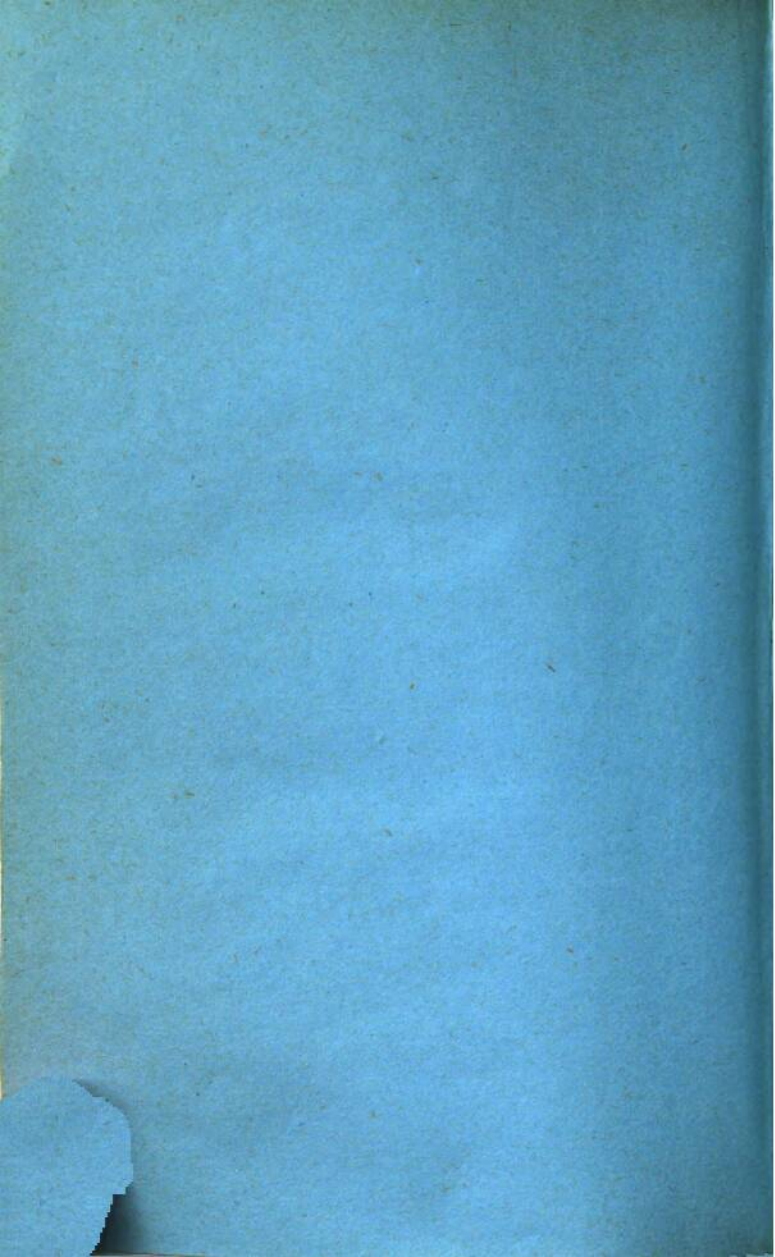
VI. EKEBONTÓ BORBÁLA. Szomorujáték 5 felv. Irta *Tóth Lőrincz*, 36 kr.

- VII. AZ ATYÁTLAN. Szomorúját. *Tóth Lőrincztől.* 36 kr.
- VIII. NEGYEDIK LÁSZLÓ. (Második pályadíjt nyert) szomorújáték. 5 felv. Irtá *Gyurmán Adolf.* Ára 40 kr.
- KÜLFÖLDI JÁTEKSZÍN. Kiadja a' m. t. t.
- I. IPHIGENIA. Drama Goethétől Ford. *Kis János.* 30 kr.
- II. NŐK' ISKOLÁJA. Vígjáték Molièretől, ford. francz. *Árvay Gergely.* 30 kr.
- III. A' NŐTELEN PHILOSOPHUS. Vígjáték Nótától. Ford. olasz. *Császár Ferencz.* 30 kr.
- IV. A' JÁTEKOS. Drama Ifflandtól. Ford. *Thaller István.* 30 kr.
- V. ALZÍR. Szomorúját. Voltairetől. Ford. francz. *Jakab István.* 24. kr.
- VI. TANCRED. Szomorúját. Voltairetől. Ford. francziából *Árvay Gergely.* 26 kr.
- VII. A' BOT-CSINÁLTA DOCTOR. Vígjáték Molièretől. Ford. francz. *Kazinczy Ferencz.* 24 kr.
- VIII. BARNHELMI MINNA. Vígjáték Lessingtől. Ford. *Kazinczy Ferencz.* 36 kr.
- IX. TURANDOT. Tragicomoedia, Gozzi után Schiller. Ford. *Gáthy János.* 36 kr.
- X. A' VÉGRENDELET. Drama 5 felv. Ifflandtól. Ford. *Külkey Henrik.* 36 kr.
- XI. ORESTES. Szomorújáték 5 felv. Alfieritől. Fordította olasz. *Császár Ferencz.* 26 kr.
- XII. SOFONISBA. Szomorúját. 5 felv. Alfieritől. Fordította olasz. *Császár Ferencz.* 26 kr.

- XIII. MESSINAI HÖLGY. Szomorúját. Schillertől.
Ford. *Szenvey József*. 201 lap. 50 kr.
- XIV. A' ZÁSZLÓTARTÓ. Vigj. Schrödertől, ford.
Molnár Sándor. 24 kr.
- XV. 1. A' LEVELEZŐK. 2. Ész és szív, vigjátékok, Steigentesch ut. *Külkey*. 3. KÉNYTELEN HÁZASSÁG, vigj. Molière ut. *Kazinczy Ferencz*. 30 kr. ep.
- XVI. RÁGALOM' ISKOLÁJA. Vigj. angolból Sheridan ut. *Tóth Lőrincz*. 36 kr.
- XVII. ROMEO ÉS JULIA. Szomoruj. angolból Shakespeare ut. *Náray Antal*. 48 kr.
- XVII. A' HAZUDSÁG. Vigj. Federicitől, olaszból *Galvácsy László*. 24 kr.
- MAGYAR JÁTÉKSZÍNI JUTALMAZOTT FELELETEK, a' m. tud. társaságnak ezen kérdésére: „Miképen lehetne a' magyar játékszint Budapesten állandóan megállapítani? (Fáy, Kálai és Jakab' feleleteik). Középsz. pap. 36 kr. Postap. 48 kr.
-

Österreichische Nationalbibliothek

+

